24ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6381 — 4 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1907 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 2 ՋԻԼՀԻՃՃԷ 1324 — 17 Janvier 1907 — 24me année № 6381

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐԵՒԵԼՔ„ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ 80 Գրշ.
ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ 108 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ 35 Ֆրք.
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽԿԸՐ ՄԵԿ ՕՐՎԱՆ
20 հատ 1 դրուշնոց փուլ
1 մեծ. հատուով կ'ընդունուի

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

اره ولك
درعليه ده غلطه ده اره ولك غزته سى اداره خانه سى

DIRECTION
DU JOURNAL ARMÉNIEN
"ARÉVELK"
CONSTANTINOPLE - GALATA

10 PARAS

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԻՆՉ Է ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մարդկային կեանքը կարելի է շատ կողմերէ դիտել, բայց ընդհանուր առմամբ հին ատեններէ սկսեալ կեանքի ընթացքի մասին երկու բաղդատելի տարբեր ու ներհակ տեսութիւններ տիրապետող եղած են։ Կեանքի ըմբռնման մասին եղած այս տեսութիւնները կը կոչուին յոռետեսութիւն (pessimismus) և լաւատեսութիւն (optimismus)։ Նոյն իսկ հնագոյն կրօնները հիմնադիրները այս երկու տեսակէտներն ալ կը պարզեն։ Այսպէս, օրինակի համար, Եբրայեցւոց հին կրօնին մէջ աստուածային պատիժ մը կը համարուի երկրաւոր կեանքը, ուր Ադամ «քրտամբ երեսաց» պէտք է ապրի և եւա սերնդագործութեան դեւագոյն զգացումն իսկ վշտախառն բերկրութեամբ պէտք է վայելէ, քանի որ «ցաւով ծնցի» հրամայեն պէտք է անսայ անխուսափելիօրէն։

Առաջուընէ աւելի այժմ այս երկու տեսութիւնները ծայրայեղութեան հասած են և ամէն դասակարգի մարդոց մէջ իրենց դիտակից կամ անգիտակից հետեւողներն ունին։ Շատ չահեկան են այս պատճառով լաւատեսութեան և յոռետեսութեան ընդհանուր իմաստը և անոր նշանաւոր ներկայացուցիչներուն կարծիքներն ու տեսութիւնները։

Լաւատեսութիւն բառը ծագած է լաւ բառէն, ինչպէս լատիներէն optimismus բառը optimus = լաւագոյն բառէն յառաջ եկած է։ Լաւատեսներու ընդհանուր վարդապետութեան համաձայն՝ երկրագունտը թէպէտ շատ մը թերութիւններ ունի, բայց լաւագոյն աշխարհն է զոր ստեղծել կարելի էր. ընդհանուր առմամբ երկրագունտը կատարեալ է և ամէնէն յարմար երկնային մարմնը՝ անոր վրայ ապրող արարածներուն համար։ Այս վարդապետութիւնը Ստոյիկեանք առաջին անգամ որոշ կերպով արտայայտեցին։ Քլէանթոս իր Զեւսի մասին գրած օրհներգին մէջ կ'ըսէ. «Ո՛վ Աստուածութիւն, առանց Քու հաճութեանդ բան մը չպատահիր այս աշխարհի վրայ։ Միայն չարերը կը գործեն անգամ կերպով, բայց Դուն ամէն բան բարի կը փոխես»։ Քրիսիպպոս յայտարարեց որ Նախախնամութիւնը լաւագոյն անօրինութիւնը կ'ընէ և մարդիկ պէտք է անոր վստահին բացարձակապէս։ Նոր-պղատոնական Պղոտին ամբողջ երկրաւոր զարգացումը Աստուածութեան մերձեցում մը կը համարի։ Պղատոնէն, Արիստոտէլէն, Աւկլիդէն և Թոմմաս Աքուինացիէն շատ աւելի մեծ լաւատես մըն էր անշուշտ Լայպնից (1646-1716), որուն գրած Theodicee-ը իր նմանը չունի անցեալին մէջ։ Լայպնից իր այս գործին մէջ այն գաղափարը կը պաշտպանէ թէ մեր աշխարհը աստուածային իմաստութեան, ամենակարողութեան և բարութեան լաւագոյն արտադրութիւնն է։ Այսպէս կը մտածեն նաեւ փիլիսոփաներու մեծագոյն մասը։

Յոռետեսութեան ամէնէն նշանաւոր ներկայացուցիչներն ու հիմնադիրներն են Շոպենհաուէր (1788-1860) և Փոն Հարդման (ծն. 1842)։ Այս երկու մեծ փիլիսոփաներու տեսութեամբ, երկրագունտս ամէնէն անպատշաճ վայրն է գործարանաւոր արարածներու երջանիկ կենցաղավարութեան համար։ Մարդկային կեանքը դժբախտութիւններու շաղ մըն է և երիտասարդութիւնն, առողջութիւնն ու հարստութիւնը տեւական հաճոյք չեն կրնար պատճառել մարդկութեան, որովհետեւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը իր բաղմապիսի պահանջներն ունի։

Յոռետեսութիւնը մարդկային կիրքերու և հաճոյքներու արդիւնք է, որովհետեւ մեր բաղձանաց անկատար մնալը միշտ յոռի տպաւորութիւն կ'ընէ մեր վրայ։ Եթէ ուրեմն չափաւորենք մեր ցանկութիւնները և մեր նիւթական, բարոյական ու մտաւոր կարողութեան համաձայն ընթացք մը ունենանք, այն ատեն յոռետեսութիւնը չի կրնար արմատ բռնել մեր մէջ։ Ընդհակառակը, կեանքի ամէնէն աննշան յաջողութիւններն իսկ մեծ և տեւական գոհունակութիւն կը պատճառեն մեզ։

Մարդոց դժբախտութեան բուն պատճառը իրենց կամեցողութեան մէջ պէտք է փնտռել։ Հին դարերուն մէջ անասունի տեղ դրուած ծառաներ երջանիկ կը զգային ինքզինքնին։ Հռոմէական կրկէսի սըրամարտիկներն սպանիական յուլերու նման իրարու վրայ կը խոյանային, որովհետեւ ժամանակի ըմբռնումներու հետեւանօք այդպէս կ'ուզէին։ Պուտտայական ճգնաւորները օրերով ու շաբաթներով անարեւակայելի տանջանքներու կ'ենթարկեն ինքզինքնին և քրիստոնէական հին դարերու ճգնաւորները Աստուծոյ հաճելի երեւնալու նախանձախնդրութեամբ մարմնական նման տանջանքներու կենթարկեն իրենց անձը կամովին և երջանիկ կ'ըլլան։ Երջանկութիւնը ձեւ մը չունի, կաղապար մը չէ, ամէն մարդուն մէջն է և ամէնն անհատ կրնայ զայն ունենալ և չունենալ։ Կամքը երջանկութեան գռնոպանն է։ Յոռետեսներ կ'ըսեն որ կամքը արդէն կարիք մըն է։ Որովհետեւ մարդ չի կրնար ուզել քան մը զոր ունի։ Հետեւապէս որքան շատ ըլլան մարդկային բաղձանքները՝ այնքան ալ պէտքերը ու կարօտութիւնները կ'ուռճանան։ Դժբախտութիւնն այն է, սակայն, որ կամենալէն աւելի մարդս իրեն տենչալի իրը ձեռք բերելէն ետքը անիկ կը ձանձրանայ կամ տարտուկ կը զգայ։ Կարօտութիւն ու ձանձրոյթ մարդկային կեանքի երկու տանջող դեւերն են։ Շոպէնհաուէր կ'ըսէ որ «մարդկային կեանքը ժամացոյցի մը ճօճանակին պէս ատոն անդին կ'երթայ ցաւ և ձանձրոյթի միջեւ, որոնք տնոր պարունակութիւնը կազմող երկու էական տարրերն են»։ Եգէտ մարդիկ աւելի շատ երջանիկ կ'ըլլան քան զարդացեալները։ Բաղաքակրթութեան հետ, ըստ Ռուսոյի, առաւ մեծ փիլիսոփային և այլոց, կ'ուժի նաեւ մարդկային դժբախտութիւնը։ Սակայն յոռետեսներ միայն կեանքին դժբախտութեանց վրայ կը ծանրանան, անոր քաղցրութիւնները չեն ուզեր ճանչնալ կամ տեսնել։ Ամէնէն պարզ կղզմաթիւն ունեցող կենդանիներէն սկսեալ մինչեւ գործարանաւոր աշխարհի պսակը կազմող մարդը ապրելու բնազդական տենչ ու ձգտում ունին և ամէնէն մեծ դժբախտութիւններն իսկ չեն կրնար ընդհանրապէս դանոնք յուսակտուր ընել և կեանքէն հրաժարեցնել։ Յոռետեսներ կը մոռնան որ կեանքը նիրվանայի վիճակ մը ձեռք բերելուն մէջ չէ, այլ ամէն անհատի կոչումին ու միջավայրի համաձայն բռնած ընթացքի, կամեցողութեան և չափաւորութեան մէջ։ Այս տեսակէտով, մուրացկանն ալ կրնայ այնքան երջանիկ ըլլալ որքան միլիառատէրը, որովհետեւ անոնք երջանիկ ըլլալու համար բոլորովին տարբեր բաղձանքներ ու իղձեր ունին, կենցաղավարութեան բոլորովին տարբեր պայմաններու վարժուած են։ Այս պատճառով, մարդկային երջանկութեան գլխաւոր պայմաններէն մէկն է, դիմանալ ինչ որ բարի է և օգտակար և կամենալ ինչ որ կարելի է ձեռք բերել։ Ապրիլ և յոռետես ըլլալ չարժեր այս աշխարհի մէջ, բայց լաւատեսութիւնն ալ պէտք չէ չափազանցութեան հասցնել և իւղոքներ կազմել, քանի որ մարդիկ երբեք կրօնքերու մէջ աստուածացած հրեշտակներ չպիտի դառնան, այլ միշտ սեպհական ու մեղանչական արարածներ պիտի մնան։ Այս պատճառներով, կ'արժէ լաւատես ըլլալ քան յոռետես. բայց չարժէր ծայրայեղ ըլլալ և ոչ մէկ ուղղութեան նկատմամբ։

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Յ.Ա.

Կարծեմ Աղքատախնամներու կամն էր այս անգամուան օրակարգ։—Գում-Գապու, Սամաթիա, Սկիւտարու Բեբա, նաեւ ինքն իր վիճակին Օրթաքէօյ և այլուվ ոչ բազմօք, ունին ու կը պահեն իրենց Աղքատախնամները. բայց, եկէք ըսէք ինձի, ո՞ր այն բարեգործով թաղեցին ճաշած է երբեք անոնց կամէն, և կամ ո՞ր աղքատախնամը բերանը կամիլ մը դրած է այն հաստեղանաւակ հեղուկէն ու դիտողութիւն մը արձանագրած իր տետրակին մէջ կամենամատներու հասցէին։ Կը հաստատեմ թէ Աղքատախնամներու վճարեալ բժիշկները ձայն ձուն չհանեն, երբ հանին ճաշակել իսկ այն անմէթ, անարնտնող ու ջրանման հեղուկէն՝ որ տաներու ժամ առաջ հարազատօրէն բնած էր անպարտ կովերու կամ այծերու ստինքներէն, բայց յետոյ ջրնեղներու պատճառած՝ խեղճ հիւանդներու քիմքերը թրջելէ առաջ,—ինչպէս, օրինակի համար, ձայն ձուն չեն հաներ մեր Հիւանդանոցի բժիշկները ի տես հաստատութեան Անատարանին հրաշագործութեանց կամ անատարանին ձեռնածութեան։ Կը հաստատեմ նաեւ թէ չչուկ հանելու չհամարձակին Հիւանդանոցի պատասխանատուները կամ Աղքատախնամներուն հիւանդները, առ ի թէ գուցէ այն հաղար գովասանութեամբ մատակարարուած կամենամերկ ջուրն ալ ղլացուի իրենց չրթունքին, և հոլով միայն մնուցանել սոխպուին իրենց վատոյժ խոտնուածքն ու կաղդուրել իրենց կիսոտեալ ծունկերը.— թէեւ այս բժիշկներն ալ այն բժիշկներէն ըլլան՝ որ երկար բարակ ճառեր կը հրամցնեն մեզ երբեմն կաթին օգտակարութեան և հիւանդներու համար մէկ հատիկ սենդարար հիւթ պարունակելուն վրայով, երբ խնդիրը իրենց արուեստին փառաբանութեան վրայ ըլլայ յանց հատարակաց։ Բայց ինչ որ չեմ կրնար հասկնալ, աղքատախնամ մարմիններու անհոգածու հանգամանքն է՝ որ յանդգնաս (թերեւս) թոյլ կուտան իրենց կամենամառներուն ազատ համարձակ մտցնել... ջրանոցերկի մէջ եւ հաւաքաբար՝ Հիւանդանոցի... անատարանին դէմ։ Ինչու որ, սիկնայք և տէրք աղքատախնամք, քաջը 60 փարայի հարազաս և նո՛ր իսկ կես-հարազաս կամ չըլլար՝ ո՛չ ուրիք, մանաւանդ Բերայի մէջ, օրինակի համար, և ձեր կամենամառներուն կամենաներ-կը... Խաեան վարժարանի մէջ թերեւս կը ծառայէ աւանդուած ընտիր Զրմներկին... Սպիտակ ծովը պատկերացնելու համար մամլեթի վրայ պայծառապէս։ Սանակ բաներ ինձմէ շատ ալէկ գիտէք հարկաւ, դուք որ բարեգործ պաշտօնը ստացած էք աղքատ հիւանդները մնուցանելու, այսինքն թէ անշուշտ գիտէք կամ գիտնալու էք հակակշռել յանախ մատակարարուած կամենը՝ հիւանդին բերանը ոսոգելէ առաջ։ Այս խնայողութիւնը խնայողութիւն չէ, տիրուհիք և տեարք, և հիւանդին ստամոքը խարելէ առաջ... Թէչկութիւնը կը խաբէ։ Ապա թէ ոչ, հազա՞ր ներողութիւն, իրաւունք տուած կ'ըլլաք ձեր հիւանդներուն, փիչ մըն ալ նուաստս... ձեզի՛ ճաշակել տալու ձեր կամենը, ի վայելս ձեր փափկասուն քիմքերուն։

* * *

Բայց, ինչ որ ալ ըսուի, մեր Հիւանդանոցին կրօնական բախան ալ բանուկ էր անցեալ տարի, եթէ ոչ այնչափ՝ պատարագներուն։ Հրեշտակները սկսան ի նախանձ չարժիլ այս անդամ. ուր օր առաջ մեծապէս նախանձեցան անոնք Տ. Մեսրոպ Սրբազանի դէմ, որ իբր հաղարոսկուց օժիտ պարգեւած էր Հաստատութեան նորակերտ մատուռին։ Դիտէ՞ք, այս հրեշտակային նախանձին յայտնութիւնը իմ կողմէս չէ։ Երուսաղէմի հոգեւոր Տ. Եսայի Պատրիարքն էր որ ըսած էր, Հիւանդանոցի մէջ սարհուած,—ոչ սարուած, — հանդիսաւոր սեղանի մը վրայ, թէ «Հրեշտակները կը նախանձին՝ երբ տեսնեն եկեղեցական մէջ որ դրամական նուէր կ'ընէ բարեգործ նպատակի մը համար»), վասն զի ինք ալ նոյն օրը մէկ ոսկի մնծացած էր նմանօրինակ վանձնով մը։ Ասկէ է վեր, քանի տարին անցաւ, և այս վերջին տարիս միայն հրեշտակները յանձնի ինն սկսան նախանձաբեկ ըլլալ եկեղեցականներու։— Ուր էր թէ այն երկնային ոգիները քիչ մըն ալ նախանձ ըլլային Կիլիկիոյ լուսաւորիչ Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոսին։ Հիմայ իր Ս. Յարդը գոնէ 1000 ոսկի աւելի կրնար արամադրել ի պէտս Կիլիկեան Դպրանոցին, որուն այժմու 20—25 ընծայացուներն ալ ի խորոց սրտի ողորմիս մը կը հանէին վանձանաւոր Հայրապետին, Սոսյ տաճարին մէջ։

Դժբախտաբար հրեշտակները ամէն ժամանակ ալէկ չեն կրնար նախանձիլ. շատ անգամ կէս ճամբան ձգած են գործը և կամ նախանձին ճամբան փոխած։ Կը յիշուի, օրինակ իմն, Աշըքեան Պատրիարքի 500 ոսկւոյ կտակը որ... բանտ լին ձեռքը մնաց, և Արմաշու Դպրեվանքին վանականներուն մնաց միայն... այն գեղմնթարի ոչխարին մորթը՝ որուն վրայ ծալապտիկ բաղմիլ քաջ գիտէր հոգելոյս Վանայցին, Պատրիարքական Աթոռը փոխադրուելէ առաջ։ Իսկ մեր կողմի եկեղեցականներուն կանխասացիկ հնոտականութիւններն ու հանդիսաւոր վառարանութիւններն մինչեւ հիմայ... ճիշալ եղած ըլլալու են հարկաւ։ Բայց Տ. Մեսրոպ արքեպիսկոպոսի նուիրատուութիւնը աչքի բացօք... խասուա բաներէն չէ. արդէ՞ն իսկ մեծարժէք իրեղէնները ճամբայ եղած են դէպի Պատրիարքարան և Հիւանդանոց, համեստ թափօրով մը որուն կը նախագահէր Տ. Տիրայր վարդապետ՝ շուրջը ունենալով մէկ ուսադ քահանայ և մէկ երկու բարձրահատակ բարպան, և երկար կեանք մաղթելով Կրօնական Ժողովի սրբազնասէր Առենապետին, ինչ որ ես ալ կը մաղթեմ սրտագին, — ինչպէս նաեւ... ճիշալուրիւն Տ. Տիրայր վարդապետի Ծայրագունութեան տարեմանին՝ զոր հանդիսաւոր է ստանալ Ս. Պատրիարք Հօրմէն, ի մեծոյ, նոյն իսկ դեռ դաւառ երթալու չեղած։

* * *

Եթէ այսպէս հրեշտակները բարեհաճին նախանձիլ երբեմն երբեմն մեր հոգեշնորհ եկեղեցականներուն, և աւելի՛ բերը կարողներուն, ա՛չ միայն 1908ի Ծնունդին Ազգ. Հիւանդանոցի կացութեան մենք ալ կը սկսինք... նախանձիլ, այլ և կուսակրօն եկեղեցականներու ստացուածքի խնդիրն ալ, երբեմն ա՛ինքան այժմեւ թեամբ բորբոքած, և յետոյ ուրեմն անքան մեցած, կրնայ գտնել իր բանաւոր լուծումը։ Եթէ Առաքելական պատուէրով «անինչ» ըլլալը այլ եւս «յանննարիցն եւ յանկարեղեաց» է մեր կուսակրօնութեան, յետ վախճանի եօթն օսար պարագաներու կողոպուտ թողլին ալ չէ արժան, չէ պատշաճ։ Զորս հարիւր վարդապետ ունինք եղեր, մեր Եկեղեցւոյն մէջ և, կարծեմ, իրը ութսուն եպիսկոպոս։ — Ամէնքն ալ ամուրի քնանոտաբար, եթէ ոչ ամէնքն ալ կուսակրօն, ոմանք անամուսին բայց ոչ անպատկան։ Ինչպէս անորդի բայց ոչ անպատկան ըստ բնութեան, որ քիչ անգամ կը սակ դժբախտաբար մինչեւ ցաւագոյն տիոց, ինչ որ ալ ըսէ մեզ Հռոմէական վարդապետ մը... Թաքթաքուր հնարիմացութեամբ։ Մեր աչքին առջեւ շատ բան կը տեսնենք սա «կրթուած ասացեալ կղերիցն» մէջ, և, խե՛ղճ միամիտ ազատներ, իրենց գլուխը միայն ծածկել կը յաջողին որսորդն նշանառութեան հանդէպ սարապայման ճիգերով, որ մեր ծիծաղը կը շարժեն։ — Բայց այս բաներն վրայ չպիտի խօսէի այժմ. Որատիսի ըսածին պէս՝ «Սափրոյ սկիզբն հդաւ, զի՞ կուսդ զրգանդ եկնե ի տուրջ»...։

* * *

Այո՛, չ՞բս հարիւր վարդապետ և հարիւրի մօտ եպիսկոպոս, նորէն անշշան թիւ մը չէ շրջ հազար կանամի քահանաներուն իսկ հանդէպ, որոնք կը սպասարկեն մեր Եկեղեցւոյ ծոցին մէջ։ Արդ, պիտի ըսէի, ամուրի և, եթէ կ'ուզէք, կուսակրօն եկեղեցականներու այս սկսածելի թիւը մինչեւ այսօր ինչ նիւթական ժառանգութիւն թողած է, մեր Թրքահայոց մէջ մանաւանդ, յօգուտ Եկեղեցւոյ՝ որուն հայրերն ըլլալ կը պարծին մեծ կամ փոքր ասոնցմանով։ Ցորչափ կ'ապրին անոնք, բարի վայելո՛ւմ իրենց ինչքերուն. բայց յետ վախճանի՝ ա՛լ Եկեղեցին պարտի ակը ըլլալ անոնց բոլոր ինչքերուն ուտացուածքին, և ոչ ամեմ չամեմ ժառանգորդներու թողուլ, մանաւանդ վանական միաբանութեան գոյքին։ Այս ամէնը, բայց ո՛չ առանց եկեղեցական օրինադրութեան, կամ ըստ կամս և կամ ըստ չտիրուառաքինութեան։ Կարճ խօսքով՝ ամէն ամուրի եկեղեցական, վանականէն մինչեւ... Վասիլարանը, ասի կենաց հրամեցաւ տալէ առաջ, պարտադրական հանգամանքով պարտի ըսել իր Ս. Եկեղեցւոյն. «Զհոյսդ ի հոյոց ՀԵՂ մատուցանեմ»։

Ասանկ կը հաստատ ես ամուրի կոչուած քահանայութիւնը իբրեւ անմեղաց պաշտօն. ապա թէ ոչ՝ ամէնքն ալ... Նաթալի նախ ապահովուեցաւ թէ դուռները լաւ գոցուած էին և գիրենք լսող չկար։

—Տղաքս, ծանրակշիռ բաներու վրայ պիտի խօսինք... Մինչեւ հիմա ո՞ւ է յանդիմանութիւն չեմ ուղղած ձեզի՝ շատայ ու ծոյլ կեանք մը վարելնուդ համար... Ես հոս կը գտնուիմ ձեր չտեսնուն վրայ հսկելու և ամէն բանէ առաջ զանոնք ապահովելու համար. միտք չունիմ ձեզ յանդիմանելու և այդ նպատակով չէ որ ձեզ կանչեցի հոս... Գիտէք թէ կը սիրեմ ձեզ և դուք չարաչար կը գործածէք այդ բանը...

Երկու եղբայրները ուղղին բողոքել։ Սակայն Նաթալի չարժանեւով մը ընդմիջեց անոնց խօսքը։

—Զգեցէք որ խօսիմ։ Գիտեմ թէ ինչ պիտի ըսէք ինծի։ Զաւակներս, վանդ մը կը սպառնայ ձեզի, և այդ վտանգը Ռօզ-Լիզօնի կողմէ կուգայ։

Գանի մը խօսքով, Նաթալի պարզեց եղելութիւնը։ Ցետոյ ամփոփեց խօսքը, յարելով.

—Ռօզ-Լիզօն՝ կոմսուհիին աղջիկն է... թէեւ կոմսին զաւակը չէ... բայց օրինական սեռակէտով նշանակութիւն չունի... Օրէնքը օրինաւոր զաւակ կը նկատէ ապօրինի զաւակները... ինչ որ կը փրկէ մեզ, սա է թէ կոմսը ամենափոքր կասկած չունի... Բայց ծանրակշիռ պարագան սա է որ Ռօզ տեղեակ է իր ծնունդեան գաղտնիքին... Արդ, այն օրը որ հիւանդոտ կոմսը ճանչնայ իր զաւակը, գուք, տղաքս, ալ եւս գործ չունիք հոս. Ռուսեօմնթէ պէտք է մեկնիք անմիջապէս, ուրիշ տեղ բախտ փնտռելու համար։

Երկու երիտասարդները լուռ մնացին։ Գոյներնին նետած էր։

Նաթալի շարունակեց.

—Հետեւաբար, ձեզի նպաստաւոր երկու հանգամանութիւն կայ միայն։ Նախ կրնայ ըլլալ որ խաբուած ըլլամ իմ գուշակութեանցս մէջ, նաեւ կոմսին նամանը կրնայ մարած չըլլալ, հակառակ տարիներու սահումին, որով Սիւզանի նկատմամբ զգացած տենչութիւնը Ռօզ-Լիզօնի վրայ թափէ... Շատ չեմ հաւատար այդ բանին... թէեւ հաւանական է, բայց կը նախընտրեմ որ չըլլայ... Գալով երկրորդ հաւանականութեան, հակառակ կոմսին անդիմութեանը, անողոք նկարագրին, կոմսուհին իր նպատակը առաջ կը տանէր։ Ռօզ, դղեակը մուտ գործելէն ի վեր, Սիւզան չէր համարձակեր իր մտածումները յայտնել։

Մեքենաբար, աչքերը բարձրացուց իր տղոց վրայ։

Միշէլ ու Լօրան չեշտակի կը նայէին իրենց մօր երեսը։

Իրար հակցան։ Երկու եղբայրներէն ամէնէն չարը և անդրանիկը, այն որ Լիզօնը բռնաբարելու անյաջող փորձ մը կատարած էր, սկսաւ խօսիլ։

(Շարունակելի)

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹՈՒՐԹՕՆԸ (41)

ԹԷԹԼ ՍԱՆՈՒ

ԳԵՂԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՀԻՒ ՄԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԳԱՅԼԵՐՆ ՈՒ ԳԱՌՆՈՒԿԸ

Ս.

ԶԱՒԿԻՆ Վ.ԲԷԺԸ

—Դուն արդէն իսկ մեծ աղայ մըն էիր, երբ ձեր տունը եկայ... Կը յիշե՞ս իմ հոս գալս։

—Այո՛... այնքան գոն մնացի որ ամբողջ գիշերներ անքուն անցուցի։ Քու պատճառաւդ ո՞րքան կռուփներ ընդունած եմ մօրմէս։

—Մա՞ թէ ամէնը։ Ուրիշ բան մը չմատցո՞ր իմ ճչմարիտ հօրս ու մօրս վրայ։

—Ձչմարիտ հա՛յրդ մի... ճչմարիտ մա՛յրդ մի... Մօրեղբօրս ու կնոջը զաւակը չե՞ս միթէ։

—Ո՛չ... այս տան մէջ միայն դուն տեղեակ չես ճչմարտութեան...

Մեղմաձայն ու խուլ ձայնով մը հարցուց Հանրիօ.

—Ուրեմն ո՞վ կրնայ ըլլալ։

—Դիմացդ, բարձունքը նայէ՛, Հանրիօ։ Ինչ կը տեսնես հոն։

—Ռուսեօմնթը, որ համակ սեւ, մարը մնող արեւուն վերեւ կը փռուի։

—Հոն հայրս ու մայրս կը բնակին, Հանրիօ... Մայրս գիտէ թէ իր աղջիկն եմ... Թէեւ հայրս չի գիտեր, բայց կը սիրէ զիս. կարծես թէ բարին Աստուած ուղած է վրէժը լուծել մօրս հասուցած չարիքին, որով ամոր քովէն հեռացուցած է զիս...

Սիպուլօ ոտքի ելաւ յանկարծ։ Զայնը խռպոտ դարձած էր։

—Լիզօն, Լիզօն, ինչ կ'ըսես։ Սխալ ըլլալու է... Բեզ խաբած են... խեղճուկ աղջիկ մըն ես դուն, ինծի պէս խեղճ գիւղացի մը... Այդ զօրաւոր և չատ հարուստ մարդոց զաւակը չես դուն... Այն ատեն շատ հեռու պիտի ըլլայիր մենէ... ու ինձմէ... Լիզօն, քեզի չըսի՞ որ վիշտ պիտի պատճառես ինծի...

Ցանկացիչ ու քաղցր ձայնով մը պատասխանեց Ռօզ.

—Ինչո՞ւ համար, Հանրիօ... Քանի որ սիրելու երկու կերպ չկայ...

—Այդ բանը գլխուս պիտի դար անպատճառ, ըսաւ Հանրիօ։ Այս առտու, բու մը ծառին խոռոչէն դուրս եկած էր, իր ընտը լքելով։ Սարսափահար ճիւղէ ճիւղ կը թռչէր, թեւերը դարնելով ասդին անդին։ Անտառին բոլոր պտիկ թռչունները կը հաւաքէին զայն կանչուռտելով... Դժբախտութեան մը նշան էր ատ... Նմանօրինակ շատ մը բաներ կան, որոնցմէ չի խաբուիր մարդ...

Վերջալոյսը կը մաղուէր հովտին վրայ։ Առանձին կը գտնուէին, իրարու քով նըստած տան սեմին վրայ, բոսորագոյն ամպերուն դիմաց, որոնց մէջ կ'երթար հանդչիլ արեւակը։

Իրար դիտեցին լռիկ։

Ու երկարօրէն իրարու նայեցան, աչք աչքի մէջ, անտարակոյս փորձելով իրենց էութեան խորը թափանցել և լսել այն ամէն բաները, որոնք չրթունքներու կողմէ չէին արտասանուեր...

Իրենց սիրտը հառաչով մը լցուեցաւ...

Եւ որովհետեւ կը մօտենար այն ժամը, երբ Տօրնաք իր աշխատութենէն կը դառնար, Ռօզ ոտքի ելաւ՝ սեղանը պատրաստելու համար։ Այդ իրիկուն դանդաղ ելեւէջի մը ունէր դեռատի աղջիկը, մտահոգ խոնջենքի մը տակ ընկճուած, որուն պատճառն ինչ ալ չէր գիտեր։ Մերթ կանգ կ'առնէր, եռին դառնալու և Սիպուլոյի նայելու համար, որ սեմին վրայ կեցած էր թեւերը ծալած ու գլխահակ, աչքերը դորովալից, բայց արտասուաթոր։

Զ.

ԳԻՇԱԿԵՐ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԸ

Նաթալիի աչալուրջ հսկողութենէն բան մը չէր վրիպեր։

Ընդհուպ իմացաւ թէ կոմսն ու Ռօզ ժամադրութիւններ կուտային իրարու։

Այլին երկիւղ զգաց, սա պատճառաւ որ կը վախնար Ռօզի յանկուցիչ զօրութենէն, որ ամենակարող կը թուէր, և հակառակ իր վրայ ծանրացած ամբաստանութեան, դարձեալ յաղթական կը հանդիսանար։

Որքան ատեն որ հայրը տեղեակ չէր Ռօզի իր աղջիկն ըլլալէն, վախնալու բան չկար բնաւ...

Իսկ եթէ ապագային կոմսը իմանար այդ բանը, ամէն ազէտ կրնար վրայս ելլել։ Զէ՞ մի որ առաջին զարմանքէն ու բարկութենէն յետոյ, կոմսը պիտի խանդաղատէր։ Եւ առանց դժուարութեան, հայրական սիրոյ պիտի փոխուէր այն խորունկ ու բնազդական զորովը զոր կը զգար Ռօզի նկատմամբ։ Այդ երկուքին միջեւ անջրպետը մեծ չէր։ Այդ աւագի հատիկը կրնար քանդել իր փառասէր հնարիմացութեան չնորհիւ կատարուած չէնքը։

Երբ այդ մտածումը ունեցաւ, արտասարհոտ չարժում մը ըրաւ, ըսելով.

—Ցեսնե՛նք։

Իրիկուան, ուշ ատեն, զաւակներուն պատուիրեց որ իր սենեակը երթան։ Պարտէր անոնց խանգնել ապառնացած վտանգը։ Ու երեքը մէկտեղ պիտի խորհրդակցէին։

Երբ Միշէլ ու Լօրան ներս մտան, իրենց մօրը ծանրախոհ դէմքին ի տես զարմացան։

Նաթալի նախ ապահովուեցաւ թէ դուռները լաւ գոցուած էին և գիրենք լսող չկար։

—Տղաքս, ծանրակշիռ բաներու վրայ պիտի խօսինք... Մինչեւ հիմա ո՞ւ է յանդիմանութիւն չեմ ուղղած ձեզի՝ շատայ ու ծոյլ կեանք մը վարելնուդ համար... Ես հոս կը գտնուիմ ձեր չտեսնուն վրայ հսկելու և ամէն բանէ առաջ զանոնք ապահովելու համար. միտք չունիմ ձեզ յանդիմանելու և այդ նպատակով չէ որ ձեզ կանչեցի հոս... Գիտէք թէ կը սիրեմ ձեզ և դուք չարաչար կը գործածէք այդ բանը...

Երկու եղբայրները ուզեցին բողոքել։ Սակայն Նաթալի չարժանեւով մը ընդմիջեց անոնց խօսքը։

—Զգեցէք որ խօսիմ։ Գիտեմ թէ ինչ պիտի ըսէք ինծի։ Զաւակներս, վտանգ մը կը սպառնայ ձեզի, և այդ վտանգը Ռօզ-Լիզօնի կողմէ կուգայ։

Գանի մը խօսքով, Նաթալի պարզեց եղելութիւնը։ Ցետոյ ամփոփեց խօսքը, յարելով.

—Ռօզ-Լիզօն՝ կոմսուհիին աղջիկն է... թէեւ կոմսին զաւակը չէ... բայց օրինական սեռակէտով նշանակութիւն չունի... Օրէնքը օրինաւոր զաւակ կը նկատէ ապօրինի զաւակները... ինչ որ կը փրկէ մեզ, սա է թէ կոմսը ամենափոքր կասկած չունի... Բայց ծանրակշիռ պարագան սա է որ Ռօզ տեղեակ է իր ծնունդեան գաղտնիքին... Արդ, այն օրը որ հիւանդոտ կոմսը ճանչնայ իր զաւակը, գուք, տղաքս, ալ եւս գործ չունիք հոս. Ռուսեօմնթէ պէտք է մեկնիք անմիջապէս, ուրիշ տեղ բախտ փնտռելու համար։

Երկու երիտասարդները լուռ մնացին։ Գոյներնին նետած էր։

Նաթալի շարունակեց.

—Հետեւաբար, ձեզի նպաստաւոր երկու հանգամանութիւն կայ միայն։ Նախ կրնայ ըլլալ որ խաբուած ըլլամ իմ գուշակութեանցս մէջ, նաեւ կոմսին նամանը կրնայ մարած չըլլալ, հակառակ տարիներու սահումին, որով Սիւզանի նկատմամբ զգացած տենչութիւնը Ռօզ-Լիզօնի վրայ թափէ... Շատ չեմ հաւատար այդ բանին... թէեւ հաւանական է, բայց կը նախընտրեմ որ չըլլայ... Գալով երկրորդ հաւանականութեան, հակառակ կոմսին անդիմութեանը, անողոք նկարագրին, կոմսուհին իր նպատակը առաջ կը տանէր։ Ռօզ, դղեակը մուտ գործելէն ի վեր, Սիւզան չէր համարձակեր իր մտածումները յայտնել։

Մեքենաբար, աչքերը բարձրացուց իր տղոց վրայ։

Միշէլ ու Լօրան չեշտակի կը նայէին իրենց մօր երեսը։

Իրար հակցան։ Երկու եղբայրներէն ամէնէն չարը և անդրանիկը, այն որ Լիզօնը բռնաբարելու անյաջող փորձ մը կատարած էր, սկսաւ խօսիլ։

(Շարունակելի)

հեղինակութիւնը չառ դիւրին գործ մը դարձած է և չահարեր ալ, չմոռնանք ըսելու։ Ուսուցիչ մը, մեր մէջ հեղինակ մը ըլլալու համար, պէտք չունի մանկավարժութիւն ուսած ըլլալու, դիւրասոյց նոր մէթոտները գիտնալու և իր աւանդած ճիւղին հմուտ ըլլալու։ Կը բաւէ որ հրատարակիչ մը գտնէ՝ իր մէկ դասագիրքը տպագրելու և ջչելու համար։ Այսպէս քիչ ատենէն գեղագիրքը երեւան կուգայ, անխնամ ու հաղցեալ կերպով պատրաստուած, որուն գոնայուցիչ սպառումը ապահովելու համար ամէն հնարք ի գործ կը դրուի հրատարակչին կողմէ։ Օրինակի համար, երբ գտնուի մը այս ինչ դասագիրքը կ'ուզուի անպատճառ, հրատարակիչը առանց խղճահարութեան իր պատրաստել տուած դասագիրքը կը գրկէ։

Եւ ասիկա գիտ բան մը չէ այն անխղճութեան հետ բաղդատելու, որով կարգ մը հրատարակիչներ և հեղինակներ ամբողջովին կ'ընդօրինակեն ուրիշ հեղինակի մը գործը և անուշն՝ փոփոխութիւններ ներմուծելով հրապարակ կը հանեն, իբր իրենց հեղինակութիւնը ծախելու համար։ Դժբախտաբար, բան հեղինակը չառ անգամ չի կրնար բան մը ընել խարդախ հեղինակին ու հրատարակչին դէմ, որ ապօրէն չահեր կը գրպանէ։ Այս չուկայիկ հնարքներն ու խարեբայութիւնները ա՛լ ընթացիկ դարձած են մեր հեղինակներուն ու գրամեծառ-հրատարակիչներուն մօտ, որոնք աչքարաց խանութպաններու պէս կը մրցին իրարու հետ։

Հաճելի կայ ըսելու թէ դասագրքի հեղինակութիւնը առեւտրական չահադիտութեան փոխուած է սպրդապէս, եւ ամէնէն անպիտան գործերն անդամ իբր լաւագոյն դասագրքեր կը քշուին ազգ. վարժարաններուն մէջ, չնորէն կարգ մը գրամեծառներու և ուսուցիչներու ձեռնածութեանց։ Ցաւալի է որ Ուսումնական Խորհուրդն ալ չի հաղորդեր այդ բանին դէմ. ընդհանրապէս կը քաջալերէ հեղինակները՝ անուղի վաճառասիրեր չապրելով առատաձեռնորէն, առանց քննելու ուսուցչին կարողութիւնը, որ չատ անգամ խախուտ բան մըն է։ Այո՛, ներկայացուած դասագրքը քննելէ առաջ, պէտք է հեղինակ ուսուցչին կարողութիւնը և հմտութեան աստիճանը հասկնալ։ Այն ատեն վաճառասիրութեան գործը ինքնին կը դիւրանայ։ Սակայն դասագրքի հեղինակ պէտք չէ կարող ուսուցիչ մը համարուիլ անպայման։ Այսօր՝ բաւական ձեռնհաս ուսուցիչներ կան, որոնք բնաւ հեղինակութիւն չունին կամ հազիւ մէկ քանի հատ։ Մինչ չատ մը ուսուցիչներ ալ, միջակ կարողութեան տէր, բազմաթիւ դասագրքեր յօրինած են, յաճախ արդի մանկավարժութեան դլխովին հակառակ և աչքառու սխալներով լեցուն։

Զարմանալի մը ըրած չլինի ըլլանք, երբ ըսենք թէ դասագրքերու հեղինակներ ունինք որոնք չնորհքով հայերէն մը չեն գիտեր։ Իրենց լեզուն ուռճ ճապաղ է, բացատրութեան ձեւերը սխալ ու մթին, մինչ դասագրքի մը մէջ յաջողութիւնն է որ կը վճռուի ամէնէն աւելի։ Դասագրքի կան, որոնց կարելի է կցել ամէն տեսակ սխալներու երկարաձիգ ցանկ մը։ Հապա՝ օտար դասագրքերու թարգմանութիւնները, որոնց նիւթերը իբր թէ յարմարցուած են մեր բարքերուն։ Ատոնց մէջ է որ ամէնէն աւելի ի յայտ կուգայ հեղինակին անհմտութիւնը։

Պէտք է խոստովանիլ որ վերջին տարիներու մէջ բաւական խնամուտ պարբերականութեամբ դասագրքեր հրատարակուած են ձեռնհաս ուսուցիչներու կողմէ։ Բայց ատոնք ցանցառ թիւ մը կը կազմեն դասագիրքերու անօրինակ առատութեան մէջ, որոնք հրապարակը ողողած են, որակի տեսակէտով այնքան անգոհացուցիչ։

Ուրեմն ի՞նչպէս կ'ուզէք որ մեր դպրոցական տղաք կանոնաւոր ուսում առնեն, ուսման քաւականաչափ պաշարով մը դուրս գան մեր վարժարաններէն։ Անյարմար դասագրքի մը ամէնէն զէշ առաջնորդն է տղուն, մանաւանդ որ մեր մէջ ուսուցիչներն ալ մեծ մասամբ ի վիճակի չեն դասագրքին թերութիւնը լրացնելու։ Երբ դասագիրքն անչահ և ուսուցիչն ապիկար է, քնա՛ զարմանալու չէ որ տղաք չատ քիչ բան կը սորվին դպրոցին մէջ, և այդ քիչ մը բանն ալ չատ խախուտ հիմերու վրայ հանդչած։

Եթէ երբեք արդի Ուսումնական Խորհուրդը չարունակէ անաչառ քննութեան մը ենթարկել իրեն ներկայացուած դասագիրքերը, չատ գնահատելի դործ մը կատարած կ'ըլլայ, իր արդար գնահատումին արժանացած գրքերը միայն գործածել տալով ազգ. վարժարաններուն մէջ, քանի որ այդ հեղինակութիւնը կրնայ ունենալ։

Եւ այն ատեն մեր հեղինակները պիտի վարեան աւելի խնամով պատրաստել իրենց դասագրքերը, հետամուտ ըլլալով ուսուցման նորագոյն մեթոտներուն և մանկավարժական արդի ուղղութեան։ Կը բաւէ ո՛րքան տուժեցին մեր տղա՛ք անպիտան ու անհրապոյր դասագրքերու երեւէն, այսքան տարիներէ ի վեր։ Մեղք է մեր տղոց ժամանակին։

ՋԱԿԻՆ ԵՆԳԻՐՇԻ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆԿԱ

Ազդ.— 1896ի 5% օսմ. պարտաթուղթի սէրիերուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1901 յունուարին աւարտող պարտաթուղթերու թիւ 9 կարգաւորները եթէ երբեք չներկայացուին մինչեւ 31 դեկտեմբեր/13 յունուար, չնշուած պիտի համարուին։ 10—6

* * *

Մաքսային 5% փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1901 յունուար 1ին աւարտող թիւ 29 կարգաւորները եթէ երբեք չներկայացուին մինչեւ 31 դեկտեմբեր/13 յունուար, չնշուած պիտի համարուին։ 10—6

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԱՇԼԻՃԸ

Երբեմն լրագիրներուն մէջ ամերիկութիւններ կ'ըլլան Ֆրանսայի դաշինքին մասնակի փոփոխութեան կարելիութիւնը և նոյն իսկ հաւանականութիւնը վրայ։ «Մասնակի փոփոխութիւն» խօսքն ալ անյարմար է, վասն զի առանց նոյն իսկ Պ. Բլէմանսոյի հրաժարելուն, արդի նախարարութեան մէջ փոփոխութիւն մը կարելի չի նկատուիր։ Նախարարակոյտը ամբողջ դանլիճն է. անոր ազդեցութիւնը կը տիրապետէ նախարարական բոլոր պաշտօնարաններուն մէջ. անոր ջնջելը ամէն կողմ կ'ուղղուին։ Պ. Բլէմանսոյի հիշդ այդ գերակշիռ դիրքն է որ անոր դէմ մղուելու մեկ ասիճան ընդդիմութիւններ առաջ կը բերէ, նոյն իսկ հանրապետական մեծամասնութեան մէջ։ Պ. Սաուէյնի հրաժարելէն ետքը երբ Պ. Բլէմանսո պաշտօնի անցաւ, կ'ըսուէր թէ չատ դժուար պիտի ըլլայ պահպանել դանլիճ մը, ուրիշ հեւացուցած էր ձախակողմի հանրապետական կուսակցութեան բոլոր պիտերը։ Ֆրանսայի մէջ նախարարութիւն մը չի կրնար ձախակողմի առուր մեծամասնութեան մը յենուլ, եթէ այդ մեծամասնութեան պիտերը նոր դանլիճին մէջ չդնուին։ Պ. Բլէմանսո, բոլորովին իրեն համակրօրէր անձերէ նախարարութիւն մը կազմելով, անչուչտ չահեկան փորձ մը կատարեց, բայց պէտք է խոստովանիլ թէ մեծապէս նպաստաւորեցաւ պարագաներէն, քանի որ իր գլխաւոր գործին մէջ՝ այն է բաժանման օրէնքին գործադրութիւնը, անտարակոյս հանրապետական մեծամասնութիւնը ազդուապէս ոյժ պիտի տար անոր։ Մէկ քանի անգամներ, սակայն, տնտեսութեան արտայայտութիւններ տեսնուեցան արմատականներու և արմատական-ընկերվարականներու մէջ, որոնք մեծամասնութեան հիմը կը կազմեն. մանաւանդ կը յիշուի Պ. Բլէմանսոյի և Պ. Բէլլէթանի միջեւ ծագած միջադէպը՝ Երեսի. Ժողովին մէջ։ Այդ միջոցին նախարարութիւնը յաղթական հանդիսացաւ և իր կողմը դարձուց մեծամասնութիւնը, բայց տիրող տնտեսութիւնը չփարատեցաւ և անկէ ի վեր միշտ երեւան կը հանուի արմատական-ընկերվարականներու ոչ-բարեացակամ ընթացքը՝ դանլիճին հանդէպ։ Պատճառը այն է թէ կուսակցութեանց խումբերու բոլոր այն պիտերը որոնց պաշտօն չտուաւ Պ. Բլէմանսո, կը նեղսրտին իրենց բռնադրօսիկ անդործութենէն։ Եթէ Բոնալի դաշինքին առեն պատճառած հին պառակտումները չարունակած չըլլային, չառանց Պ. Բլէմանսոյի դէմ պիտի ելլէր հանրապետական կուսակցութեան կողմէ ընդդիմութիւն մը։ Կարգ մը զրոյցներու նայելով, այդ պառակտումները հիմա բոլորովին մոռցած են և թէ Պ. Բոնալի ու Պ. Միլլերանի միջև մերձեցում մը բոլորովին պիտի փոխէ իրաց երեւոյթը։ Նոյն իսկ ըսողներ ալ կան թէ մինչեւ մէկ ամիս նոր նախարարութիւն մը պիտի կազմուի, որուն պիտի մասնակցին Պ. Պ. Բոնալ, Միլլերանի և Բուվիէ։ Ցայսմի չէ թէ ո՛րքան ճիշդ են այդ զրոյցները, սակայն կը կարծուի թէ դժուարին թռուկանը պիտի սկսի Բլէմանսոյի դանլիճին համար և թէ հեւանեռ պիտի տարածուի մինչեւ հիմա անոր այժ տուող մեծամասնութիւնը։ Պ. Բլէմանսո, սակայն, կարող է ինքզինքը պաշտպանել և այդ պայքարը, եթէ բացարձակապէս երեւան եկէր, քաղաքական կռուանին մէջ ամէնէն չահեկանութիւնէն մէկը պիտի ըլլայ։

(Երեսk. Պելլ)

ՍՊԱՆԻԱ

Սպանիոյ դասալիքը, որուն նախադասն է Վէկա տէ Արմիխօ մարքիզը, կ'երեւայ թէ չատ երկար պիտի չտեւէ և իր նախորդներուն պէս չուտով պիտի հրժարի։ Այն պայմանքներուն մէջ, ուր մարքիզը դանլիճը կազմից, չի յաջողուիր որ կարենայ իր յոյսը դնել ազատական կուսակցութեան բոլոր խումբերուն վրայ, ինչպէս իրմէ առաջ եղած էր Պ. Մորէթի կամ Լոբէզ Տոմինկուեզ մարշալին համար։ Մեծ դժուարութիւնը առաջ կուգայ ընկերակցութեանց ծանօթ օրէնքէն, որուն համար ձախակողմի կուսակցութիւնը կ'ուզէ պահպանել Լոբէզ Տոմինկուէզի ոգին, մինչդեռ չափաւոր կուսակցութիւնը կ'ուզէ զայն փոխել այն կերպով որ հակակշիռներու որ և է հանգամանք չունենայ։ Այդ է Պ. Մորէթի ուղածը և ատոր համար էր որ ազատական կուսակցութեան մեծամասնութիւնը անոր դէմ եւս առաջին անգամ Խորհրդարանին ներկայանալուն։ Չափաւոր կուսակցութիւնը կ'ուզէ չանիլ Վատիկանի կուսակցութիւնը, որպէս զի դէթ անոնց չէզոքութիւնը ձեռք բերուի, բայց որոշ հետեւ ատոր համար հարկ է եւ կենալ ընկերակցութեանց օրէնքէն, հետեւաբար հնարաւոր չի նկատուիր որ ձախակողմեանները միանան այն կարգադրութեան որուն նպատակն է կէս-աղատական և կէս-պահպանողական մեծամասնութիւն մը։ Եւրոպական թերթերը այդ առթիւ կ'ըսեն թէ Սպանիոյ ներկայ դանլիճը անել կացութեան մէջ կը գտնուի և յայտնի չէ թէ ինչ կերպով պիտի կրնայ գոհացում տալ թէ՛ մէկին և թէ միւսին։ Վատիկանի կուսակցութեան չէզոքացումը կարելի է ձեռք բերել ընկերակցութեանց օրէնքին խեղաթիւրումովը միայն, և այդ պարագային Պ. Բանալէնասի կուսակիցները և յառաջդիմականները դժգոհ պիտի մնան։ Վերոգրեալ թերթերը կը յարեն թէ ներկայ դանլիճին յաջողելիք նախարարութիւնը ի՞նչ տեսակ կազմակերպութիւն պիտի ունենայ, վասն զի միեւնոյն խմբերը միեւնոյն պայմաններով պիտի ներկայանայ ազատական կուսակցութենէն կազմուելիք բոլոր նախարարութեանց։ Մէկիսկէս տարուան մէջ նոյն կուսակցութեան պետերուն ձեռնհասները պաշտօնի անցան և հիմա Պ. Բանալէնաս միայն կրնայ նախարարութիւն մը կազմել, առկայն հակակշիռական խիստ բացարձակ ծրագրով մը և խորհրդարանական նոր մեծամասնութիւն մը, որուն հետեւանքը պիտի ըլլայ բացարձակ խզում Պ. Մորէթի կուսակցիներուն հետ։ Միայն առ երկիւղ կայ թէ նախարարական յաջողական տագնապներուն հետեւանքը պիտի ըլլայ պահպանողական Պ. Մաուրայի պաշտօնի անցնիլը. արդէն Պ. Մաուրա համակրութիւն կը վայելէ Մադրիտի վերին շրջանակներուն մէջ, որով անոր պաշտօնի անցնիլը պիտի դիւրանայ, նոյն իսկ այն գիտակցութեամբ թէ պահպանողականները սովորական պայմաններու մէջ պիտի չկրնան պաշտօնավարել. միայն թէ առժամաբար պիտի կրնան ազատել կրօնական միաբանութիւնները և մէկ կողմ թողուլ կրօնական ընկերակցութեանց օրէնսդիրքը։

ՃԱԲՈՆ

Ստոյգ ապրիլի առնուած լուրերու նայելով, ծախքի 1907-1908ի ծախքերու եղմացոյցը 613,900,000 ենէն է, որուն 512,150,000ը սովորական ծախքերու և մնացածն ալ արտասովոր ծախքերու համար։ Հասոյթներն են՝ սովորական 424 միլիոն 240.000 և արտասովոր՝ 186,940 հազար։ Հարիւր տասը միլիոն պիտի յաւելանայ բանակին՝ որուն վրայ չորս նոր զօրաբաժիններ պիտի աւելցուին. նաեւ ութսուն միլիոն նաւատորմին, որուն տասնմեկ միլիոնը՝ զինուորական կազմակերպութիւնը բարւոքելու համար։ Հաղորդակցութեանց պաշտօնարանին նոր ձեռնարկութեանց համար երեսուն միլիոն ենէն ներքին փոխառութիւն մը պիտի կատարուի։ Երկաթուղիի հասոյթները յաճասուն կերպով կ'աւելնան, որուն դատ չունը պիտի յատկանայ գլխերու գնման համար հրապարակ հանուած դանձային տոմսերու գլխաւորին ու տոկոսին հատուցման։ Ճարտնի արտաքին վաճառականութիւնը 1906ին բարձրագոյն աստիճանին հասած է՝ 841 միլիոն ենէն։ Ներածումներուն չորս միլիոն աւելի են արտածումներէն։ Ելմտական կացութիւնը խիստ փայլուն է։

ԳԵՐՄԱՆ ԱՓՐԻԿԷ

Մէկ քանի օրէն պիտի հրատարակուի ընդհանուր մեծ սպասակոյտին տեղեկագիրը՝ Հոթէնթոթներու պատերազմին վրայ։ Կրոս-Նապասի ճակատամարտը ամէնէն աւելի սրատեսիլի է։ Ճակատամարտը սկսաւ 1905 յունվար 2ին առտուն և խիստ բուռն ընդհարումներէ ետքը, կիրկիզ արեւի մը տակ, դերման գինուորները տեսան թէ ջուրի պաշարը սպառած է. անկարելի էր նորէն ջուր գտնել, վասն զի թշնամին կը դրաւէր Կրոս-Նապասի աղբիւրը։ Ծարաւին առաջ բերած տագնապը անտանելի էր։ Հաղարապետ Նամէնսորվ, վիրաւորուած, ուզեց մը ջուրի համար տասնութ հազար մարդ սուաւ, բայց կարելի չեղաւ ջուր գտնել։ Զինուորները ամբողջ օրը ու գիշերը ջուր չգտան. սպաներ ու զօրքեր գիտենը կ'իյնային՝ զղայազիկ կամ մոպին խանգարումի ենթարկուած։ Վերջապէս այդ տեսակ պայմաններու մէջ կատարուած յիսուն ժամուան ճակատամարտ մը եղաւ, թշնամիին դիրքը յարձակումով դրաւուեցաւ։

ԶԱՆԱԶԱՆՔ

ՆՈՒԱՊՈՂ ՄԱՀՄԱԼԱԼԸ. — Զուիցերիոյ մէջ, ուր երաժշտական ամէն տեսակ գործիքներ կը պատրաստուին, վերջերս նուագաւոր մանճակալ մը շինուած է։ Այդ մանճակալներուն տակը կայ երաժշտական մեքենայ մը. երբ ուզուի պէտք է գպչիլ գլխու կողմը գտնուած ժամացոյցը պրաքի մը և նուագարանը խոյն կը սկսի նուագել ուզուած եղանակը. երբ պրաքը պէտք եղած կէտին վրայ տարուի, խոյնն մեղմօրօր ու քնաբեր եղանակ մը լսելի կ'ըլլայ։ Եթէ առաւօտուն կանուխ արթնցնել հարկ է, պէտք է սլաքը տանիլ որոշ տեղ մը, որով ուզուած ժամուն եւանգուն, բայց պատրաստելի եղանակ մը կ'արթնցնէ քնացողը։ Վերջապէս, նուագաւոր այդ մանճակալը բազմաթիւ եղանակներ կը պարունակէ, որոնցմով կարելի է գեղեցիկ երաժշտութեան մը ունկնդրել անկողնի մէջ պառկած ատեն։

ԵՐԱՇՏՈՒԹԵԱՄԲ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ. — Մնգլիացի ուսուցիչ մը՝ Ատէր նոր ձեւ մը գտած է ֆրանսերէն ուսուցանելու համար օտարականներուն։ Ատէրի կարծիքը այն է թէ լեզու մը ուսանելու, բառերը ու բացատրութեան եղանակները սորվելու համար գրելը և կարդալը բաւական չէ։ Ատէրի գրութիւնը այն է թէ ֆրանսերէնը դաշնակաւորութեամբ կ'ուսուցանէ իր աշակերտներուն, որոնք պարբերաբար թիւները կը սորվին դայնս պարունակող երգեր երգելով։ Ատէր կ'ըսէ թէ այդ կերպով սորվուածները անջնջելի կը մնան մտքին մէջ։

ԱՐԹՈՍԹԻ ԳՄԱՀԱՀՈՒԹԻՒՆ. — Խուսլցի նշանաւոր դերասանուհին՝ Տուզէ մեծ սիրով մը է մկրատի. իր յարգանքին ամէն մէկ անկիւններուն մէջ մկրատներ կան։ Տուզէ կ'ըսէ թէ իր ստացած ծաղիներուն կապերը կտրելու համար կը պահէ այդ մկրատները, վասն զի մեծ ջղագրգռութիւն կ'ունենայ, երբ ծրար մը չկարենայ չուռով քակել։ Խուսլցի դերասանուհին չասորիի անուշահոտութիւններէ և ծաղիներու հոտերէն. նաեւ չուզեր որ իրեն զոնարեղէններ նուիրուին, վասն զի, կ'ըսէ, անոնց տրուած դրամով կարելի է չատ մը անձերու երջանկութեանը պատճառ ըլլալ։

ԿԱՆԳՆԱԿ-ՍԱՓՐԻՉ.—Միս Նէլ Ուիթ, Անգլիոյ ամէնէն նշանաւոր կին սափրիչը, մեռաւ Լմնոնի մէջ։ Ազգիին էր սափրիչ-թեմնէնչանաւոր բրոֆէսէոր Տիսի Ուիթի որ «կայծակ-սափրիչ» կը կոչուէր։ Այդ մականունը ստացաւ՝ Լոնդոնի մէջ ամենաբուռ ճանապարհներուն մէջ ամենաբուռ ճանապարհներուն մէջ ամենաբուռ ճանապարհներուն

գանձարանը, որ Ս. Սինոդի և պրոկուրորի հակողութեան տակ է միշտ։ Ս. Էջմիածնի պատկանող գիւղերէն միայն վարչական գիւղը տարեկան 4000-5000 ռուպլի արժէքով բամբակ և 500-700 խալվար ցորեն կուտար վանքին. 1906ին՝ միայն 60 խալվար ցորեն տուած է վանքին։ Օշական գիւղը նախընթաց տարիներու 150 խալվար ցորենին տեղ՝ 1906ին 50 խալվար, Եղուարդ գիւղը՝ 350—400 խալվար ցորենի տեղ 1906ին միայն 120 խալվար տուած են։ Առաջ վանքի շտեմարանին մէջ այնքան առատ ցորեն կը գտնուեր, որ սովի ժամանակ գիւղացիներուն ցորեն փոխ կը տրուէր։ Այժմ վանքը կարօտ է օրական հացի։ Ս. Էջմիածնի մէջ այժմ հաղիւ 25—30 միաբաններ կան, մինչ առաջ հարիւրներու կը հասնէր անոնց թիւը։ Այս միաբաններէն ծծագոյն մասը 30—40 տարի չարունակ այլեւայլ եկեղեցական պաշտօններ վարած են իբր ժամ-օրհնող, Սինօղի անդամ, վանական վարչութեան անդամ, ուսուցիչ. և այժմ այլեւս անընդունակ են որ և է աշխատանքի։

«ՑՈՒԵՇԱՐՔԱՆ»

Ս. Պատրիարք Հայրը գրական արժանաւոր և եղական յիշատակ մը նուիրած է իր ողբացեալ Բրոշ՝ Տիկին Ագապի Մ. Տէր-Ներսէսեանի յիշատակին, մեծադիր ու չքեղ առարկաներու ցուցադրութեան նկարագրութիւնը, աւելցնելով թէ այդ կարեւոր բաժինին կազմակերպիչներուն համար օրհնութեան կոնդակներ խնդրուած են Ս. Պատրիարքէն։ Այս կոնդակները պատրաստուելու վրայ են Աղգ. Պատրիարքարանի մէջ և պիտի ղրկուին ի մօտոյ՝ ռուսական Մերձաւոր Արեւելքի Պ. Գրիգոր Կոչաւի, Տ. Յարութիւն քահանայ Սարգիսեանի, Պ. Ֆ. Ս. Ֆէրմանեանի և ուսուցիչ Պ. Մանուէլ Միրաքորեանի։

—Պէօյիւքտէրէի Թաղ. Խորհուրդը արտօնութիւն ստացեր է Պատրիարքարանէն՝ գիւղին եկեղեցւոյն սեպհական կալուածներէն մէկը վաճառելով, անոր տեղ հասութաբեր կալուած մը գնելու։ Պէշիկթաշի Թաղ. Խորհուրդն ալ համանման արտօնութիւն մը խնդրած էր. Պատրիարքարանը արտօնեց նաեւ յիշեալ Թաղ. Խորհուրդը եկեղեցապատկան անշարժութիւններ քանի մը կալուածներ վաճառելով՝ անոնց հասոյթը յատկացնել տակաւին արժեթուղթերու կամ նոր կալուածներու գնման։ Այս արտօնութիւնները տրուած են որոշմամբ Բաղ. Ժողովոյ։

—Վաղը, Մնունդի Ճրագալոյցի երեկոյին, Գուզկունճուքի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ պիտի պատարագէ Բաղէշի Առաջնորդ Տ. Եղնիկ Ծ. Վրդ. Գալֆազեան։ Սկզբնաւորութիւն պատարագի՝ ժամ 11½։

—Սամսիթոյ Աղքատախնամը Կաղանդի և Մնունդի առթիւ երեք թաղերու աղքատներուն 10,000 օխա ածուխ բաշխեր է, որուն 2000 օխան բարեսէր անձի մը կողմէ նուիրուած էր։

—Պայազիտի Առաջն. Տեղապահ Տ. Մկրտիչ Վրդ. դեկտ. 24ին Տրապիզոն ժամանելով, երկու օր հոն մնալէ ետքը, ճամբայ ելեր է դէպ ի Էրզրում, ուր պիտի անցընէ Ծննդեան ս.ծը և անկէ պիտի մեկնի դէպ ի իր պաշտօնատեղին՝ Պայազիտ։

ՄՍԻԼԵՍԱՆ ՆՈՒԱՌԱՔԱՆԴԻՍ

Երաժշտասէրները գեղարուեստական ցերեկոյթի մը վայելքը պիտի ունենան քիչ օրէն։ Իր հեղինակութիւններովը ծանօթ մեր կարողագոյն արուեստագէտներէն Մսրլեան էֆ. մտադիր է նուագահանդէս մը տալ Իւնիոն Ֆրանսէզի մէջ, ներկայ ամսոյս վերջերը։

Մսրլեան էֆ. այս առթիւ պիտի զարնէ եւրոպացի մեծանուն երգահաններու դասական ընտրելագոյն կտորներէն մէկ քանին, հասարակութեան գեղարուեստական վայելք մը ընծայելով հանդերձ, ցուցնելու համար թէ Աբուելքցիի մը ճաճանչերուն տակ ալ կրնան արտայայտուիլ եւրոպացի մեծ վարպետներուն զգացումներն ու արուեստագիտական նրբութիւնները, այնպէս ինչպէս որ իրենք ուզած են դնել իրենց երկերուն մէջ։

Ստացանք՝ Յովհ. էֆ. Ալիքանեանի թարգմանած Շարլ Վանկէրի Պարզ կեանքը որ Մատթէոսեան ճաշակաւոր տպագրութեամբ սիրուն հատոր մըն է։ Գիրքը բաժնուած է տասներկու գլուխներու, յառաջաբանէ մը ու վերջաբանէ մը զատ, և կեանքի զանազան պայմաններու մասին օգտակար խորհրդածութեանց շարք մը կը կազմէ։ Հատորին սկիզբը դրուած է հեղինակին կողմէ թարգմանչին ուղղուած նամակ մը՝ համակրական կերպով գրուած։ Կ'արժէ որ ամէն ընթերցասէր հատ մը ունենայ այս օգտաշատ գրքէն որուն դիմաց չատ դիւրամատչելի է։

Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԻԱՆԴԱՆՈՑ

Հոգաբարձութիւնս շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՝ յառաջիկայ Նոր Տարւոյ և Ս. Ծննդեան Տօնի առթիւ տեղի ունենալիք այցելութեանց պարտականութենէ զերծ մնալու համար հեռաւոր նուիրատուութիւնները եղած են.— 20ական զրշ. նուիրած են Տեսրք՝ Արամ Մարտիրոսեան, Արմենակ Բարտղեան, Արմենակ Գ. Իսթիմեան, Արմենակ Մ. Մանուկեան, Աբշալ Լուսթիկեան, Աւետիս Ս. Կիւլպէնկեան, Գասպարեան-Թելլաղեան, Մէջ. Գասնիկ Յովակիմեան, Գասնիկ Սարգիսեան, Գաբրիէլ Համբարձումեան, Դաւիթ Արագեան, Գէորգ Պօշճեանեան, Եղբարք Իրզանուսեան, Երուանդ Ս. Գասպարեան, Լեւոն Կիւլեսէրեան, Լեւոն Արմենեան, Լեւոն Տ. Ղազարեան, Լեւոն և Հրաչեայ Նշատաճեան, Խաչիկ Ղազարոսեան, Խաչիկ Շահգալ, Խաչատուր Գարեգին Էմիրզէեան, Կարապետ Յ. Պասմաճեան, Կարապետ Խաչատրեան, Կարապետ Սէֆերեան, Կարապետ Մ. Ռէյիզեան, Կարապետ Բաղատեան, Հմայեակ Խաչատրեան, Հրանտ Խաչեան, Մարգարտ Նարլեան, Մանուկ Յ. Գէօլճենեան, Մեսրոպ Գեր-Ներսէեան, Միհրան Յ. Արմաղանեան, Միհրան Հռաչեան, Յակոբ Ս. Պողոսեան, Յակոբ Աճառեանց, Յակոբ Սասթաճեան, Յարութիւն Գարագաշ, Յարութիւն Գէօլճեան, Յովսէփ Զարագճեան, Նշան Մ. Լօգմակէօզեան, Նշան Գօնանեան, Ցեսուս Շահմանճեան, Պաղասար Մրտիկեան, Պօղոս Ազապյանճեան, Պողոս Կ. Դաւթեան, Պետրոս Գասվուզճեան, Ռուբէն Էպէկեան, Ռուբէն Սօմունճեան, Սարգիս Գրիգորեան, Սարգիս Բ. Քէչիեան, Սարգիս Իսմէրեան, Սեպուհ Մ. Ալեքսանդրեան, Սերգեաք Յ. Տիլիփեան, Սիմոն Ալթունեան, Ս. Ռէյիզեան և Գ. Պէշիրեան, Ստեփան Աստարճեան, Ստեփան Զարագճեան, Վարդան Կարմրուկեան, Տիգրան Նուռուգեան, Տիգրան Ճիլարճեան, Տիգրան Եղբենճեան, Տիգրան Ս. Մանուէլեան, Օգսէն Գիւրճեան։— Հանգուցեալներ 5668 զրուշ։

(Հոգաբարձութիւն)

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Վիեննայի թերթերեն յուն. 14-15)

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ

ԲԱՐՁՐԱ ՆՈՒՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՇԵՆՔԷՆ ԳՐԱԽՈՒԱԾ ՎԱՒԵՐԱԳՈՒՂԹԵՐԸ

Միլանի Սեէօլօ թերթը կարգ մը մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ Մոնդանէլիի քովէն գրաւուած վաւերաթուղթերու բովանդակութեան մասին։ Առկից կը տեսնուի թէ Վատիկանի և Բարիզի պապական նունտիատուրին միջև տեղի ունեցած թղթակցութիւնը միշտ կրօնական հարցերու չուրջ չէր դառնար, այլ կը տեսնուին հետքերը Պապին կողմէ եղած ջանքերու, որով մինչդպային քաղաքականութեան և ֆրանսական արդի վարչական ձեւին դէմ ընդդիմութեանց մէջ կ'ուզուէր ազդեցութիւն մը ձեռք անցընել։

Երբ Պիզմարք իշխանը կ'ակնարէր որ Ռամպէրթօ թագաւորը Ալզաս այցելեսցայ, Բարիզի նունտիատուրին Շաուսէպ եպիսկոպոսին կը գրէր, որ այս վերջինը հեռու մնայ Վիքթոր Իմմանուէլ թագաւորին որդւոյն որ և է պատիւ ընծայելէ։ Ուրիշ վաւերաթուղթերէ սա ճշմարտութիւնը երեւան կ'ելլէ թէ Բարիզի նունտիատուրը չատ սերտ յարաբերութիւններ ունէր ֆրանսական վարչութեան հակառակորդներուն հետ։

Մոնդանէլիի քով այնպիսի վաւերաթուղթեր գտնուած են, որոնք երեւան կը հանեն թէ կարգ մը վարչութեան հակառակորդ և ազգայնական երեսփոխաններ, Խորհրդարանին մէջ իրենց խօսելիք ճառերը նախապէս նունտիատուրին ցոյց տուած են։ Սրբագրուած ձեռագիր մը գտնուած է, որ խորհրդարանին մէջ խօսուած ճառի մը բնագիրն է և սրբագրութիւնները նունտիատուրին ձեռքով եղած են։ Այս սրբագրուած ձեռագրին և Խորհրդարանի սղագրութեանց բաղդատութիւնը բնաւ կասկած չեն թողուր թէ առնեանքը հպատակած էր հեղինակին սրբագրութեանց։

Տրէյֆիւսի գործին մէջ Բարիզի պապական նունտիատուրին ազդեցութիւնը բացայայտ կ'երեւայ։ Շատ յատկանշական պարագայ մըն է, որով Տրէյֆիւսի խնդրոյն առեն պապական նունտիատը այնպէս մը իր ազդեցութիւնը ի գործ դրած էր, որով հրեայ ազգներ մենամարտի մղուեցան և ասոր հետեւանքը եղաւ հրեայ ազգներու դէմ կազմակերպուած հալածանք մը, որ Տրէյֆիւսի խնդրին մէջ իր ամէնէն բուռն վիճակին հասաւ։ Կղերական կուսակցութեան պատկանող ապայ մը մահացու կերպով վիրաւորեց իր հրեայ ատիճանակիցը։ Շատ հարուստ ազնուականական ապան յետոյ Պապին դիմեց թողութիւն ստանալու համար, մենամարտին նկատմամբ եկեղեցւոյ սահմանած պատիժներուն հանդէպ։ Նունտիատը խելոյն ղրկեց խնդրուած թողութիւնը, աւելցնելով թէ կը մաղթէ որ քրիստոնեայ ապան Հրեային դէմ յաղթական հանդիսանայ։

Նմանապէս երեւան եկած է թէ կղերական կուսակցութեան Լաւալ եպիսկոպոսին դէմ մղած պայքարին մէջ, միջամտութիւն ունեցած է Վատիկան։ Վատիկան նմանապէս միջամտութիւն ունեցած է հանրապետական կուսակցութեան պատկանող Տիժոնի եպիսկոպոսին խնդրոյն մէջ։ Այս երկու եպիսկոպոսներն ալ ի վերջոյ պաշտօնակ եղած են պապական իշխանութեան կողմէ։

Նամակներու փոխանակութիւն մը տեղի ունեցած է նաեւ պապական նունտիային և երիտասարդ Դուլոն պատգամաւորին միջև։ Դուլոն պատգամաւոր Սիւֆրեն և Սեն Լուսի զրաստարարներուն հետ։ Կ'ըսուի թէ Բօնտ մարտնուը Թանեէր պիտի երթայ։

ՄՈՆՏԻՈ, 14 յունվար.— Սպանիոյ կառավարութիւնը յայտարարեց թէ Ֆրանսայի ու Սպանիոյ պաշտօնը պիտի ըլլայ Մարոքի ծովեզերքը հսկել և այնտեղի նաւահանգիստները պաշտպանել միայն. առանց ներքին գործերուն մէջամտելու։

— Ափրիկեան համաժողովը զանազան որոշումներ առաւ։ Կարեւոր առաջարկներ եղան որ Ափրիկէի սպանիական նաւահանգիստներուն ազատ նաւահանգիստի հանգամանքը տրուի և նաւային աւազանները և մթերանոցները չմնան։ Ալճեզիրասի դաշնագրին տրամադրութեան համաձայն, Մարոքի կառավարութենէն իրաւունք ձեռք բերուի որպէս զի, Սպանիայէ Ափրիկէ զաղթականութիւնը դիւրանայ։ հողը տրուին զաղթականներուն՝ իրենց համար գաղթավայրեր հաստատելու. օտարականները դիւրութիւն ունենան Մարոքի հպատակ ըլլալու, և ամէն տեսակ սպառնալութիւն ընծայուի գաղթականներուն։

ԲՈՒԷՆՈՍ, 13 յուն.—Ժօռէս Իւմանիդեի մէջ շատ խիստ յօդուած մը կը հրատարակէ անգլիական ձիւնիօ մամուլին և մանաւանդ Տէյլի Թէլեկրաֆի դէմ, որ յայտնապէս կը մեղադրեն Գերմանիան թէ Մարոքի մէջ վերսին երկրորդի դաշնակցութեան կը հետեւի։ Ցուսալի է որ, կը գրէ Ժօռէս, Ֆրանսայի և Սպանիոյ կառավարութիւնները ինչպէս նաեւ նաւաժիններուն հրամանատարները ականջ չպիտի կախեն գրգռիչ հրատարակութեանց։ Բայց Ֆրանսայի ու Սպանիոյ կանխատես միջամտութիւն պատճառաւ յաւաղ եկած անսոյզ կացութիւնը եթէ աւելի այսպէս երկար տեւեն, կրնայ վտանգաւոր ըլլալ։ Արդէն Սպանիոյ մէջ հանրային կարծիքը մասամբ, անհամբերութիւն մը ցուցնել սկսաւ։ Վատնդն այն տեղն կ'անհետանայ երբ Ֆրանսա և Սպանիա Ալճեզիրասի դաշնագրին տրամադրութեան համաձայ ընթանք մը բռնեն։ Բանի որ Մարոքի կառավարութեան միջամտութեան չնորհիւ ապահովութիւնը վերահաստատուեցաւ Թանճէրի մէջ, Ֆրանսա ու Սպանիա այլեւս կրնան էմիրին հետ համաձայնութեամբ կարգակերպել ոստիկանութիւնը և եւ՝ կանչել իրենց նաւաժինները։ Եթէ ամէն երկրաց առեւտրական յարաբերութեանց համար նպաստաւոր համարուած ձեռնարկութեան մը դիմել հարկ ըլլայ, այն տեղ պէտք է որ ստորագրող տէրութիւնք համաձայնորէն գործեն, ապա թէ ոչ Ֆրանսացի և Անգլիացի ծայրայեղ երկրասէրներուն արկածախնդրական արարքները պատերազմի վտանգ մը յառաջ կրնան բերել։

ԱԼԳԱՆԵՍՏԱՆԻ ԷՄԻՐԸ

ԱԼԿԻՐ, 13 յուն.— Աֆղանիստանի էմիրը երէկ ներկայ գտնուեցաւ զօրահանդէսի մը և ի վերջոյ շնորհաւորեց զօրավար Կաղին, ըսելով թէ չատ ուրախ է զօրքերուն կարողութիւնը տեսնելով, ղի անոնք իր բարեկամներն են։ Էմիրը այսօր Լորա Բիչնէրի հետ ոչ-պաշտօնապէս այցելեց նամակատունը և աչքէ անցուց կազմակերպութիւնը։

ԵՆԻՍԵՅԻՆ ՎԱՌՔԱՐԱՆՆԵՐ ԶԲՆՈՒՄԻՋ

ՇԱՆԳԱՅ, 13 յուն.— Զինու պատերազմական պաշտօնատունը որոշեց Դիվնը-Զինի մէջ նաւային Ակադեմի մը հաստատել և Նանքինկի, Վուչանկի, Ցուշանի ու Բանդոմի մէջ նաւային վարժարաններ բանալ, և ճարտնցի ու անգլիացի ուսուցիչներ կարգել, ապագային չմնալուելք չինական նաւատորմին նաւային սպաներ պատրաստելու համար։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիական բանակին ուղղուած հրամանագիրը հրատարակուեցաւ, որուն մէջ ներացուցմը թագաւորին կողմէ, պատերազմական նախարարին միջոցաւ ծանուցուած էր քանի մը օր առաջ։ Այդ հրամանագրին համաձայն, պատերազմի առեն արտասահմանի մէջ գործող բանակը պիտի բաղկանայ չորս կիսաբաժին ունեցող հեծելազօրքի զօրաբաժինէ մը, հետեւակազօրքի վեց զօրաբաժինէ և բանակին զօրքերէն, որոնք հաղորդակցութեան դիծերը պահպանելու պաշտօն պիտի ունենան։ Խաղաղութեան առեն գործող համապատասխան բանակին կազմակերպութիւնը սապէս պիտի ըլլայ. հեծելազօրքի չորս կիսաբաժին և հետեւակազօրքի վեց զօրաբաժին՝ բանակին զօրքերէն։ Հրամանագրին մէջ ի վեր հանուած է թէ «բանակին զօրքերը» բացառութեամբ պէտք է հատկապէս արշաւախումբի պիտուրներ, և ոչ հեծելազօրքի զօրաբաժիններ, հետեւակազօրքի կիսաբաժիններ և հաղորդակցութեան դիծերը պահպանելու պաշտօն ունեցող զօրքեր։ Բանակի զօրքերը, մէկ զօրաբանակի համար, պիտի ձեւացնեն հեծելազօրքի մէկ զօրաբաժին և հետեւակազօրքի վեց կիսաբաժին, սապէս կազմուած. երկու հեծելազօրքի, կամ երկու հեծելազունդ, անթել հեռագրի երկու ջոկատ, հեռագրապարանի երկու ջոկատ, օդանաւորդներու երեք ջոկատ, վառուրջ չնչող երկու կառախումբ, փոխադրախումբ մը և երկու շարժուն հիւանդանոց։

Բանակի կանոնագրութեան հրատարակութեան առթիւ յիշագիր մը ևս հրատարակուած է ուր ի մէջ այլոց հետեւեալ հրահանգները կան. «Այս զօրաբաժինները, որոնք արտասահմանի մէջ ծառայելու սահմանուած թնդանօթաձիգները պիտի կազմեն, մասաւորապէս կէս զօրաբանակի ոյժ պիտի ունենան և զլխաւորաբար պիտի բաղկանան գործօն մէկ թնդանօթաձիգ զօրագունդէ և պահեստներէ։ Զինուորական այս օղնական ծառայութեան համար պիտի նշանակուին օժանդակ զինուորներ, որոնց պատերազմի մէջ ունենալիք դերը անհրաժեշտ չի դարձներ անոնց զինուորական կոչումներու կատարեալ կրթութիւն մը տուած ըլլալը։ Հեծելազօրքերու կիսաբաժինները որոնք ցարդ բանակի ստորաբաժանմանց և զօրաբանակի մաս կը կազմէին, որպէս զի աւելի կատարեալ կերպով իրենց դերը կատարեն, յետ այսու հեծելազօրաց բաժին մը կը կազմեն ուղղակի բանակի վերին հակողութեան ներքեւ։ Բաց ասած, հեռադրաթելեր և կամուրջներ հաստատելու համար անհրաժեշտ միջոցներու և մարդոց թիւը զգալապէս պիտի աւելցուի։

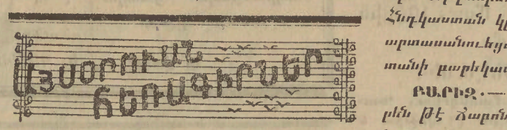

ԹԻՖԼԻՍ, 16 յուն.— Պարսից նոր Շահին թագադրութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ շաբաթ օր՝ 19 յունուար։

(Կ. Պոլսոյ գեղարանը այս պարագան ծանոյց Օսմ. կառավարութեան։ Մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին դեսպանատան մէջ։ Շնորհաւորութիւններ տեղի պիտի ունենան և գիշերն ալ լուսավառութիւններ պիտի կատարուին)։

ԲՈՒԷՆՈՍ.— Եպիսկոպոսներու գումարման երկու նիստերուն արդիւնքները գաղտնի կը պահուին։ Լրագիրներուն որ և է զեկոյց չեղաւ։ Առաջին նիստին եպիսկոպոսները հեռագիր մը ուղղեցին Պապին, իրենց կատարեալ հնազանդութեան հաւատամքը տուին։

ԲԵՌԵՏԱՊՈՒՐԳ.— Նախարարապետ Պ. Սթոլիպին նախագահեց այն գումարման, ուր նկատողութեան առնուեցաւ սովեալ նահանգներուն ըլլալիք նպաստի խնդիրը։

ՊԵՐԼԻՆ.— Իտալիոյ և Սերպիոյ միջև առեւտրական դաշնագրութիւնը, որ ամէնէն նպաստաւորեալ ազգին արտօնութիւնները կ'ընծայէ, կնքուեցաւ։

—Սերպիոյ թագաւորը Ս. Սամսպատանդանին մեծ ժապաւէնը տուաւ Բարիզի սերպ դեսպան Պ. Վէսնիչի։

ՊՈՐԼԻՆ.— Կոնքուռներու «Էլիզա աղջիկը» վիպասանութենէն պատրաստած թատերգութիւնը, որ երկար ատենէ ի վեր արգիլուած էր, արտօնուեցաւ և մեծ յաջողութեամբ ներկայացուեցաւ Պերլինի թատրոնին մէջ։ Վիլհէլմ կայսեր անդրանիկ որդին իր մօտ հրաւիրելով դերասանները, զանոնք շնորհաւորեց։

ՎԻԵՆՆԱ.— Աւստրիոյ Սալվաթոր արշիդուքսը, որ Վէօլֆինկ անունը առած և իր տիտղոսներէն հրաժարած էր՝ տիկին Ստասովիչի հետ ամուսնանալու համար, որոշած է ամուսնալուծում կատարել, յետոյ պիտի ինդրէ որ իր տիտղոսներուն և ստորագրութիւններուն մէջ վերահաստատուի։

ՄՈՆՏԻԵՏ.— Սպանիոյ մէջ նախաբրական տաղնապ մը մօտալուտ է։ Կը կարծուի թէ ազատական կուսակցութենէն Պ. Մոնթէրօ Ռիոսի պիտի յանձնուի նոր դասլիճին կազմութիւնը։

ՀՕՌՈՄ.— Պ. Սթէտ հաստատեց այն լուրը թէ Պ. Զէմպրլէն ծանրապէս հիւանդ է։

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիոյ պատերազմական պաշտօնարանը նպաստաւոր չէ Մանչի տակէն թիւնել մը չինելու ծրագրին։

ՈՒԱՇԻՆԳԹՈՆ.— Ծերակուտական Թիլիէն բուռն ճառ մը արտասանեց Ամերիկայի սեւամորթներուն դէմ։

—Ֆիլիպէրօա զօրավարը Սան-Սլավատորի նախագահ ընտրուեցաւ։

—Բուպա գտնուող ամերիկեան մարտանաւերը Քինկթոն գացին, երկրաչարժէն արիածեալներուն օգնելու։ Մինչեւ հիմա երեսուն դիակներ գտնուեցան։

ԲՈՒԷՆ.—Բալէրմոյի, Հոնոլուլուի և Քրիսթիսոնեայի մէջ երկրաչարժի ցնցումներ զգացուեցան։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.— Քինկթոնէն առնուած լուրերու նայելով, երկրաչարժէն մէկ քանի տուներ միայն փլած են, բայց յատակը մեծապէս վնասուած են։ Ցնցումներէն առաջ եկած հրդեհը տակաւին չէ մարած, բայց կարելի եղած է սահմանափակել քաղաքին մէկ տասնվեցերորդ մասին մէջ։ Երեսուն մեռեալներ և երեք հարիւր վիրաւորներ կան։ Զոհերուն մէջ կան տեղացի մէկ քանի երեւելիներ և անգլիական նախկին ներկայացուցիչ Պ. Ֆիէրկուսն։ Հիմա քաղաքին մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ և խուճապը դադրած է, թէև թեթև ցնցումներ կը զգացուին։

—Առեւտրական թաղը այրեցաւ ամբողջովին։ Վնասուած տուներուն թիւն է տասը հազար։ Զորս հարիւր հոգի մեռան. նաեւ հազարաւոր վիրաւորեալներ կան։ Սով կը տիրէ քաղաքին մէջ, ուր հարուստ և աղքատ անպատապար կը մնան անխտիր։

ՊԵՐԼԻՆ.— Լէյթ և Սամար կղզիները ահարկու փոթորիկ մը ծագելով հարիւր հոգի մեռան։

—Ճարտնական նաւաբաժինը, Անգլիա ուղեւորելուն առթիւ, Ֆրանսա ալ պիտի այցելէ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարարը մարտին Հռոմ պիտի երթայ՝ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարին հետ տեսակցելու։

ՊԵՐԼԻՆ.—Ընտրական պայքարը սանձարձակ ոգեւորութեամբ առաջ կը տարուի։ Կեդրոնի կուսակցութեան մէջ պառակտումի հաւանամ մը կայ, որով ընտրական տասերիս շրջանակներու մէջ անջատաբար ընտրելիներ կը ներկայացուին։

ԼՈՆՏՈՆ.—Հնդկաստանի փոխարքան Ակրայի մէջ մեծ սեղան մը տուաւ ի պատիւ Աֆղանիստանի Էմիրին, որ դիմա Հնդկաստան կը գտնուի։ Բամբակաճառեր արտասահմանեան Անգլիոյ և Աֆղանիստանի բարեկամութեանց ի նպաստ։

ԲԱԼԻԶ.— Ուսչինկթենէն կը հեռագրեն թէ ճարտնի նաւատորմին կողմէ դարձեան ամերիկեան եղերքները բոմբերի այցելութիւնը անսպասման կերպով յետաձգուած է։

ԲԵՌԼԻՆ.— Ռուսիոյ և ճապոնի միջեւ տաւարական դաշնագրութեան բանակցութիւնները աւարտեցան և թէ քիչ տասնէն պիտի սկսին Զանկ-Զիմի երկաթուղիին կայարանի խնդրոյն վիճաբանութիւնը։ Ճարտնցի փոքրաքանակներ Բեռերսպուրգի կը ապասուին։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱՆԻՈՒՄ 3/16 Յունուար

Օսմ. Բանս. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	104 25
Ամէնէն բարձր գին	»	104 26
Ամէնէն վար գին	»	104 24
Բուսմէլի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	152 1/2
Ամէնէն բարձր գին	»	152 5/8
Ամէնէն վար գին	»	152 1/8
Թրանսվալ	»	76 1/2

ԲԱՅԱՆԻՍ 4/17 Յունուար

Օսմ. Բանս. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	104 23
» » » ժամը 7ին	»	104 24
Բուսմէլի Երկաթուղի	Ֆր.	151 3/4
» » ժամը 7ին	»	151 5/8
Քարտի Կ. Պոլսոյ	Գ. Կ.	» 439 —
Անատ. երկաթ. Պարտք.	Ա. սերի	» 518 —
» » »	Բ. սերի	» 515 —
» » բաժնեթուղթ	Ա. Ո.	18 50
Շերբէթի Խպրեսէ	»	41 50
Շերբէթի Խպրեսէի Համիտիէ	»	5 —
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 80
Օսմ. Ծխախոտ		20 08
Թրամուէյ բաժնեթուղթ		11 30
» ժուխանս		6 50
» պարտատուղթ		482 —
Թրանսվալ	Ֆր.	77 —
Տերբսոի Ջուրի ընկ.		360 1/2
Պալիս Քարտ Ա.յտրն	Ֆ. Կ.	705 —
Մէտիլլի պանքա	Օ. Ո.	6 20
Սալոնիկի պանքա		175 —
Մերքեն Ասանա պրոդթ.	Ֆ. Կ. Ա. Ո.	16 62
Քարտաս. առանձնաշնորհեալ		120 —
» սովորական		114 50
» 5 պարտատուղթ	Ֆ. Կ.	90 —
Քարտի Խվմիրի		596 —
Փոխառ. Հելլենական 5 %		260 —
Լաւրիոն	Ֆր.	105 —

ՍԹԻԼԱՆ 6

Օսմ. Միացեալ 1 օրուան	Օ. Ո.	1 50
» » 8 »		4 50
Բուսմէլի երկաթուղի	Ֆր.	1 —
Փոխ. հրապարակ Օսմ. Պանքայի		6 1/2 %

	Գնում	Վաճառում
Լոնտոն 3 ամիս պրշ.	110 —	— —
» չէք »	110 —	110 12 1/2
Բարիզ 3 ամիս ֆր.	— —	— —
» չէք »	22 95	22 85
Պերլին մարք	18 65	18 60
Վիեննա քրոն ֆիորին	21 93	21 87

ԴՐԱՄԱՅԻՆԵՐՈՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Անգլիական ոսկի	ղրշ.	109 38
Ֆրանսական »	»	87 08
Գերմանական 20 մարք	»	106 10
Բել. Էմիրիալ	»	90 20
Մէշիտի տարբերութիւն	»	107 28
Արծաթի մանրուք	»	104 —
Մէթալիք	»	100 20
Բուպի թղթագրամ	Օ. Ո.	8 67

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 16 Յունուար

Միացեալ Օսմ. պրոդթ. բաց.	Ա. Ո.	95 85
» » գոց.	»	95 95
Բուսմէլի երկաթուղի	Ֆր.	152 75
Թրանսվալ	»	78 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	698 —
Ռեժիի բաժնեթուղթ	»	459 —
Պալիս Քարտ Ա.յտրն	Ֆ. Կ.	» 705 —
Օսմ. մաքսատուն	»	— —
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	Ֆ. Կ.	» 95 22
Քրէտի Լիոնէ	»	1240 —
Ռուսական 5 %	»	88 65
Իտալական Ռանթ	Ֆ. Կ.	» 101 40
Սպանիական արտաքին	Ֆ. Կ.	» 94 75
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 215
Դրամագլուխ Ֆրանս. Պանքայի	»	3 —

ԼՈՆՏՈՆ, 16 Յունուար

Միացեալ Օսմ. պրոդթ. բաց.	Ա. Ո.	94 50
» » գոց.	»	94 63
Օսմանական Կայս. Պանքա	»	17 75
Էժիպտէն միացեալ	»	— —
Անգլիական քոնսոլիտ	»	87 25
Հելլենական 5 % 1881	Ֆ. Կ.	» 52 50
» Մոնօրալ	»	— —
Պուլկարական փոխառ. 1892	»	103 63

Ի ԼԱՆ

(Բօսբա վէ Թէլէկրաֆ Նէզարէթի)

Բօսբա մէրքէզլէրինտէ գուլլանըլմագ իւզրէ միւսաւաասբնա լուգում էօրիւլէն 465 ատէտ լասթիկ էլ ալաթլըզը մէվզրի միւնազասատա օլտրզընտան թալիպ օլանլարը եիւզտէ օն հիսապը իլէ թէէմմինաթը նազտիէ վէ եախօտ Տէրսատէթ Թիճարէթ Օտասըրլա մուգավէլաթ մուհարրիրլիյինտէն մուսատագ քէֆալէթը գավիէեի համիլէն թէլէկրաֆ վէ Բօսֆա Նէզարէթի մէճլիսը խուսէսինէ միւբաճաաթ իլէմմէլէրի իլան օլունուր։

Ֆի 3 քեանունի սանի 322

ՍԵԼԱՆԻԿ ՊՕՆՄԱՌՇԷՍԻ

ՊՈԼԻՍ, ՊԱՀՉԷ ԳԱԲՈՒ, Թիւ 43, 47, 49

Տարեզլխոյ առթիւ սոյն վաճառատան մէջ կարելի է գտնել ամէն տեսակ սիրուն, ճաշակաւոր և դիւրամատչելի գներով կազմուած էշեքներ, ինչպէս խաղալիկ, զանազան արուեստական առարկաներ։ Ասոնցմէ զատ սոյն վաճառատան մէջ կը ծախուին հայելիով քօնսոլներ, ժամացոյցներ, ծաղկանօթներ, ջուրի գաւաթներ, անուշի ընտիր և արծաթապատ սպասներ, մետաղէ և բրիւղէ շաքարամաններ, լամպարներ, օդային կազի ջահեր, աքսեսուարներ, Բարիզեան «Բարիզեան ադամանդ» կոչուած քարերով զարդարուն սամարներ, կուրծքի սալերներ, մանեակներ, օղեր, լուցկիի և սիկառէթի տուփեր, դրամապանակներ և ձմրան եղանակին յատուկ կազի վառարաններ, որոնք հոտ չունին։ Անգլիական առաջնակարգ գործարաններու արտադրութիւնը եղող ֆանէլաներ, գուլպաներ և ներքին ճերմակեղէններ, փողկապներ, մուճակներ, հալանոցներ, մետաքսէ ու կտաւէ թաշկինակներ և թայէի գործարանի շորթոյներ։ Կը բաւէ անգամ մը այցելել սոյն վաճառատունը, համոզուելու համար թէ ծախուած ապրանքները ո՛րքան ճաշակաւոր, տոկուն ու դիւրամատչելի են։

10—5

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 ՖՐ.
Վ.ՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարս 1906ին
8,000,000 ՖՐ.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարս 1906ին
3,700,000 ՖՐ.
ԿԵՆԴՐՈՆՆ Է՝ ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝ Ադրիանոպիսի, Գահիրէ, Գալաց, Կ. Պոլիս (Գալաթիա և Պոլիս), Մանասքիր եւ Թրմիր:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ լմնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաև մեւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Չէքերու հաշիւներ կը բանայ։ Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակարկական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուն սրոշ պայմանաժամերով։ Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանք տը Սալոնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Մասուկ մը, շատ նպաստաւոր պայմաններով։

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Ադրիանոպիս, Գահիրէ, Սալանիկ, Իզմիր, Պիրէոն, Բադրաս, Վլոյ, Շիրա, Բալամաքա, Քանէ եւ Քանտիա (Կրէտէ)։

Դրամագլուխին և ուանդ ձգուած դրամին ու արժեթուղթերուն արժէքը, Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 արախմիի։

Աթէնքի Պանքան կը գլուխ Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով։ Փոխառութիւններ կ'ընէ վաճառականներու, արժեթուղթերու վրայ և Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրներ կը գեղչէ։

Աթէնքի Պանքան հաշուընթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու և արտասահմանի մէջ։ Սակարկական հրամաններ կը կատարէ, թէ՛ մեր հրապարակին և թէ օտար հրապարակներուն վրայ, յանձնարարներուն շատ նպաստաւոր կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն՝ արժեթուղթեր կը պահէ, ուանդի ձեւով և ուզուած ատենը ետ առնուելու պայմանով։ Ամէն կարգի կարօտներ կը գտնէ և զեղչի գործողութիւններ կը կատարէ։ Աթէնքի Պանքան հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ արկղմուրի խորշեր, փոքր վարձքերով։

Ուանդի նիւղ

Աթէնքի Պանքան իրը ուանդ կ'ընդունի դրամ և արժեթուղթ, սա տոկոսները վճարելով.

Ուզուած ատեն դրամ քաշելու պայմանաւ 3%
Վեց ամսուան համար 3½%
Մէկ » » 4 —
Երկու » և աւելի 5 —

Ուանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին և Յուլիս 1ին։

Մասնաւոր տեսակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յանձնարարներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով և փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, ամենց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր ուանդերու տետրակներ, որոնց մէջ կրնան արձանագրել առ առուէն 100 ոսկիի աւանդ դրամար մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ և մանուկի վճարումներ կը կատարուին, առնուազն 25 դրուշ ոսկեդրամ։ 50—20

Ատենադպիր ՁԱՐԵՀ ԵՒՍՈՒԻՆԵԱՆ

ՈԱԿԵՐԻՉ ԳՌԻՍԹՕՖԼ
ՍԵՂԱՆԻ ՍՊԱՍՆԵՐ

ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԲԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
56, Ռիւ տը Պոնտի
Ապրանքներու ցանկին առաքումը ձրի

Պ. Հ. Ն. Ջ. Ի.
ԴՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ՄԱՐԳԱՆ
Եւ Գոնա
բօթլ
ամբողջ
գրերով
ամբողջ բոլոր առաքիմներու
Ապրանքներու ցանկին առաքումը ձրի

Կը վաճառուի Կ. ՊՈԼԻՍ գլխաւոր վաճառատունց մէջ 18—8

ՌՕՍԻԱ
COMPAGNIE ROSSIA D'ASSURANCES

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐ 1881ի ՀՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Բեդերսպուրկ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կը կատարէ ընդդէմ հրդեհի, ամէն տեսակ արկածներու, ճամբորդութեան պատահարներու, երկաթուղիի ու յոգենաւի մէջ, ապրանքներու փոխադրութեան ու նաւերու սառոյցէ խորտակելուն դէմ։

Ընկերութեան դրամագլուխը, ամբողջապէս վճարուած	1,666,666 ֆր.
Երաշխաւորութեան դումար	154,666,666 »
Ապահովագրեալներուն վճարուած գումար	400,728,000 »
1904 տարուան մէջ դանձուած ապահովագին ու տոկոս	65,224,946 »

Ամէն տեսակ տեղեկութեանց համար դիմել
Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին. Ազարեան խան Վլոյլօտա Ղալաթիա։
Պոլսոյ գործակալութեան, Տիրսիղղատէ խան. Սչը Էֆենտի ճառտէսի, թիւ 26։
Տեսչէն, Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին՝ Ա. ՀԻՒՐՄԻԶ 11 50—47

ԴԵՂԱՐԱՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Տկարակազմներուն, նիւանդներուն և նոր ապաքինողներուն առողջութեանը համար էն գերազանց դեղը Մօռիւ Չկան Իւղն է, որուն մարգկային մարմնոյն վրա ըրած բարերար ազդեցութիւնը ծանօթ է. բայց որովհետեւ ընդհանրապէս խարդախուած կ'ըլլան ատոնք ու սպասուած արդիւնքը չեն տար, այս անգամ ուղղակի Նորվեկիայէն մեծաքանակ բերել տուած է

ԾԱՆՕԹ ԴԵՂԱԳՈՐԾ
ՎԱՀՐԱՄ ԷՖ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

որուն Չկան Իւղը Պոլսոյ պաշտօնական և առաջնակարգ քիմիագէտներէն ու անուանի բժիշկներէն ալ քննուած ու անխարդախ, անհոտ ըլլալը հաստատուած է։ Պէտք ունեցող ները պէտք է փութան օգտուիլ այս Մօռիւ Չկան Իւղէն, որ կը ծախսուի թէ՛ մեծ և թէ փոքր քանակութեամբ, Կէտիկ Փաշա, Պալի Փաշա Լօգուչը Վարտայ էֆ. Աստուրեանի դեղարանը, որ ծանօթ է արդէն իր դեղերուն թարմութեամբը, դեղագիրներու հարազատ պատրաստութեամբը և գիներու չափաւորութեամբը։ 10—8

ԱՊԱՌԻԿ
ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ
ՆՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐ

ԱՍՊԱՌԻԿԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Գնուած ապրանքին հարիւրին 20ը միայն կանխիկ, իսկ մնացեալ գումարին համար չորս թանկան հարիւրին 5 վճարմամբ պատրաստ է հայթայթել։
Վաճառատունս հաստատուած է
ՄԵԾ ՇՈՒԿԱՅ, ՈՍԿԵՐՉԱՅ ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ, ԹԻՒ 13

Անգամ մը այցելել բաւական է համոզուելու համար թէ Հէրճայի անմրցելի կազմակերպութեամբ մը ի վիճակի է այսօր գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները։

Կանխիկ գնորդներու համար հարիւրին 5 զեղչ
Սակարկութիւն չկայ 50—6
Շաբաթական վճարմանց համար հաւատիչներ միշտ պատրաստ են

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2|14 եւ 320 Սեպտեր 20 թուականի Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազլը խան, Հէզա էֆ փողոց, թիւ 14, Բօսրէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հեռեւեալ հաստատներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ։
Պոլիս, Արձանագրութեան գրասենեակ Ընկերութեան, Պահչէ Դարբ, Թրամուէյի ճամբան, Թ. 40, մաքսատան մօտ։
Պոլիս, Մ. Ի. Սատաք, Շէյխ իլ Իսլամ խան, Պահչէ Դարբ, թիւ 10։
Պոլիս, Ապաի պէյ եւ Ընկ., Վէզնէճիլեր փողոց։
Պոլիս, Գ. Ս. Արմէլօղլու, Լմմին-Լոնիւ, Պահչէ Դարբ, Իզմիր փողոց։
Պոլիս, Ինսան պէյ, Իզզէթ փաշա խան։
Դարգիւղ, Գեսմիլ էֆ., չուկայի հրապարակ։
Դարգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճատտէսի։
Պէշիկթաշ, Մ. Ա. Տէմարքի։
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. կայս. Պանքայի, Մեծ Փողոց
Էրէնգիւղ, Թէլօյկոս Եօանիսէս, Նամակատան մօտ։
Շիշլի, Մ. Ի. Ռոսի, Պէշիկթաշի ճառատէսի, թիւ 137։
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրմանց, թիւ 12, Թիւնէլ խան։
Բէյնաիր, Բ. Սօմմարիբա։
Մեծ Կղզի, Բէսուլ էֆ.։
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անճէլիակ, կայարանի հրապարակ։
17 Գործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։ 50—34

ՍԻՆԿԷՐ
ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ
THE SINGER MANUFACTURING Cie.

Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տեղունութեամբ այնքան գնահատուած են, որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէր Ընկերութիւնը ցարդ 490է աւելի պատուոյ վկայական և շքադրամ ստացած է բոլոր յուցահանդէսներէն։

Մասնաճիւղեր բովանդակ Թուրքիոյ մէջ։

Սինկէրի մեքենաները կը ծախուին միմիայն Սինկէր Ընկերութեան վաճառատուներուն մէջ։

Բերա) 1. Մեծ փողոց, Պօն Մարշէի դիմաց թիւ 343 և 343 կրկին։
) 2. » » Կալաթա Սէրայի դիմաց։
Կալաթա) 1. Սինկէր խան Թիւնէլի ետու։
) 2. Թրամվայի կայարանին դիմաց։
Պոլիս) 1. Սուլթան Համամ թիւ 2։
) 2. Սուլթան Պայազիտ, Թրամվայի կայարանին դիմաց թիւ 13։
Սկիւտար) Զարյը Պօյը, թիւ 120։

Դասերը և նորոգութիւնները ձրի։ Սինկէր Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 343 և 343 կրկին, Սարգիս պէյ Տիւզ Օղլուի տունը։ 16 50—39

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՕՆ
ՍՐԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒՔ
ԸՆԴՄԷՋ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օսէսայի

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Լպանս	1069	Տիոս	4311	Հիսալկս	1531	Մարսէլլս	3709	Պարֆս	1119
Լէգթ	3607	Տամինս	938	Հինտու	3721	Միքսաս	3557	Տրբիս	1735
Անճէլս	1541	Տուրս	2383	Հորաթիս	1600	Պրլս	1157	Սիլվիս	119
Թիսոքս	2277	Տրաքս	1713	Հումպէց	595	Մոնդէպէլլս		Սցէրս	1203
Գասանս	1822	Տինսմս	504	Իակս	2154	Մուցիլլս	3119	Քասոս	1323
Գրստրինս	1264	Էպքս	3464	Իտանս	5 40	Նէքս	1 33	Թ. Ուիլսոն	1546
Գրֆֆալս	4481	Էլասքասս	1520	Ճիւնս	1080	Օտիս	4100	Փոքիս	3337
Դէլլս	1371	Էցաքս	1841	Քիլէս	1053	Ոնթացիս	4036	Փուլէտս	1470
Գայիրսս	1837	Ֆիոս	954	Քսլրինս	2307	Օրլանս	1535	Օրպինս	242
Գարէս	1244	Ֆինլանտ	1828	Քօշնս	17 0	Պալերմս	1637	Վասքս	1414
Պազս	1094	Ֆլորինկս	849	Լէս	1053	Ոլս	510	Վոլս	1289
Զիրակս	2729	Ֆրանչիսքս	4582	Լէբանթս	2272	Բիլբաս	829	Վրթուզն	239
Ոսէքս	1831	Կալիէս	3060	Լիվրոս	1143	Բիրմանս	1573	Եէտս	1450
Գրլորաս	4235	Կրկանս	1143	Լորէնցս	3 91	Բոլլս	613	Ցէցս	1200
Գոնկս	2305	Կօզս	1011	Մալս	724	Բօնէս	1789	Քորս	
Գորսս	895	Կրսանս	1695	Մարէնկս	1 73	Ռոզցիս	136	Մայն	

Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուի.
Բլիս չոգենաւը, նաւապետ Արմսթրոնկ։
Ընդհանուր վաճառքով Հըլէն հոս կը սպասուի.
Բլուրս չոգենաւը, նաւապետ Պիլտինկ, մայիսյ 20ին։
Դիմել Գործակալներուն Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԻՒՅՕՏ
Թիւ 22-24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա 10 50—41

ՊԱԼՔԱՆ
Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ ֆրֆ. 9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կահ կարասի եւ այլն, Կ. Պոլսոյ և Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ ամբրցիկի դիներով և պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, բնտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—12

Ընդհանուր գործակալ Թուրիոյ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ
Ղալաթիա, Թանթայրուն խան, 2 թիւ յարկաբաժին, Օսմանեան Պանքայի դիմ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ
ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ-ՖԷՐԱՅ,
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դրամագլուխ 130 միլիոն fուրոն, ամբողջովին վճարուած
Պահեստի գումար 36 միլիոն fուրոնի չափ։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Վճարումները ոսկեդրամ ըլլալու են, Թիւնն զրուչէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1 00 ոսկիէն վար գումարներու համար իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Մակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւոր պէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով

3	օր	100- 150	ոսկի գումարի համար	
6	»	151- 200	»	»
10	»	201- 500	»	»
15	»	501-1000	»	»
30	»	1001 և անկէ վեր	»	»

Վինըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ուզողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզուած ատեն վճարելով տեսարկին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն խնայողական գումարը պարունակող տետրակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային նշանակուած խնայակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը յանձնելու։

Խնայողական Սնտուկին գործ. Վինըր Պանք Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով

ՔՈՒՆԱՐԴ CUNARD
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ
Երեք ամիսը երեւան սեզաամ եւ բանիկ
Լիվրբալի եւ Արեւելիցք մօտ

Անուանք	Թոնս	Անուանք	Թոնս
Լուքանիա	12972	Մլավանիա	10605
Քամբրանիա	12950	Միլվանիա	5598
Քարմանիա	20000	Ուլթանիա	10402
Քարանիա	20000	Գրէսիա	3500
Ումպրիա	8127	Վէրիա	3928
Եթրուսքիա	811	Բաֆիա	29 0
Լուսիթանիա	32500	Սրբիա	2950
Նորվեթանիա	32500	Սիբրիա	2925
Սաքսոնիա	14280	Սարակօսա	2200
Իվէրնիա	14058	Լէրրօ	2 50
Քարրաթիա	13603	Շերպուրկ	1620
Բանտրիա	9851		

Դիմել առ ՎԱՀԼԹԸՐ ԱԻԿԸՐ և ԸՆԿ. Մէյմանէթիի խան թիւ 6, 7, 8, Ղալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց
50—3

PHOENIX ASSURANCE Ld Co
"ՖԻՆԻՔՍ,,

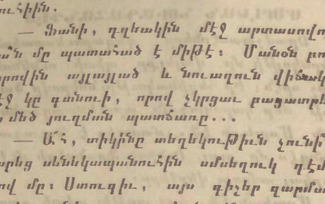

ՀԻՄՆԱԴՐԱԼ Ի ԼՈՆԴՈՆ 1782 ԹՎԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ՊՈՒՆՀՈՎ ՈԳԵՒԱԿԱՆ ԸՆԿ.
Դրամագլուխ եւ պահեստ ոսկի 4,218,000
Ցիրկ ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ եւ Վնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի եւ կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան նշանաբանն եղած է. ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ եւ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ Հ՝ ՏՈՒՑՈՒՄՆ ՎՆԱՍՈՒՑ. Յ՝ուրդ վճարած է առաւել քան 27,000,000 անգլ. ոսկի։

Ընդհ. գործակալ եւ Պոլսոյ եւ գաւառաց՝ Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիքիլիս խան, Պանք Օթօմանի մօտ, Ղալաթիա։

Փոխ գործակալ ի Պոլիս
ՅԻՎԱՆ ԹԻՐԻԵԱՆ
50—40 Ֆենտզիեան խան

ԼԻԱՆ-ՆԷՐՕՆ

ԱԴԱՄԱՆԴՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԱՐՁԱԿԱԶԷՆՆԵՐՈՒ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԼԱԻԽ ԵՕԹԵՐՈՐԴ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՈՃԻՐ ՄԸ

—Զարմանալի բան, կը խորհէր Ռօմէն, ժամացոյցիս ապակին անվնաս մնացած է, մինչ այս գեղօրը որ քանի մեգամ գետին ինկած է առանց վնասուելու, հիմա ապակիի մը պէս կը կոտրի գրգռելով զարմուելով... Ամ, եթէ մնայինք ալ ըլլայի Նարժաքի պէս, չարագուշակ բան մը պիտի հասնէր ուրիշ... պահ չիտրէնք ասոր վրայ։ Հին բարեկիրթ պիտի ըսեմ որ իր տուած թժժանքը փոխէ։

Թէև չէր ուզեր խորհիլ այդ անոյշ միջադէպին վրայ, բայց Ռօմէն ակամայ արտեղութիւն մը կը զգար և իր ուրախութիւնը խանգարուած էր այդ ընտանի գոհարեղէնը կորսնցնելուն համար՝ զոր իր վրայ կը կրէր այնքան տարիներէ ի վեր։

ԳԼԱԻԽ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՄԸ

Մինչ Ռօմէն, Բարիզ հասնելուն պէս, իր գլխաւոր պահանջատէրերուն մօտ կը փութար, Լէնօր մեղմօրէն կ'արթնցնար իր մեծ մահճակալին մէջ, իր առաջին շարժումը մանկական չնորհներով լցուած։ Համակ ժպտուն, փոքրիկ Տիանի օրորոցին վրայ ծռեցաւ, թուշը կրթնցուցած ափին վրայ և իր բոլորշի ու ձիւնաթոյր բազուկները գիշերազգեստին ժանեակներէն դուրս ելած, չնորհալի գերքով մը կը դիտէր սիրասուն զաւակին քնանալը։

Արեւը որ կը խաղար օրորոցին մուսլիններուն տակ, իր ճառագայթներէն մէկը կ'արձակէր պատկող նորածինին վրայ։ Մինիկի աղջիկը միւս կողմին վրայ դարձաւ, քանի մը ձիւներ արձակեց, յետոյ աղօրիկ աչքերը բանալով ժպտեցաւ մօրը։

Անվերջ զգուանքներ և չարամիտութիւններ սկսան։ Գեղանի Տիան, որ ութը ամսու ըլլալու վրայ էր, առողջ տունկի մը պէս կ'ուռճնար։ Արդէն իսկ քանի մը վանկեր կը մրմնջէր, զորս Լէնօր կը հասկնար մայրերու յատուկ հեզող գիտութիւնը։

—Օրիորդ, կաթերնիս պիտի խմենք և արդուզարդ պիտի ընենք, հայրիկին վերադարձը ընդունելու համար։

—Հայրիկ, հայրիկ, գոչեց Տիանի վարդագոյն բերանը։

—Այո՛, այո՛, սիրունիկս, քու բարի և սիրելի հայրիկդ, որ իր Տիանը կը պաշտէ։

—Մայրիկ... մա... մա... ըրա մինիկը, իր գիրուկ ու փոքրիկ թաթիկները շարժելով։

—Մայրիկն ալ, այո՛, մայրիկն ալ, կը պաշտէ իր աղօրիկ Տիանը, ըսաւ Լէնօր։

Աքքսոնիական ժամացոյցը, որ վառարանին զարդը կը կազմէր, յամրօրէն ժամը ութը հնչեց։

—Ինչպէս կ'ըլլայ որ այսքան ատեն քնացանք, օրիորդ Տիան։ Ամ, շատ լաւ ըրինք։

Այն մանկամարդ սենեկապանուհին, որուն վրայ կը կախուէր Լէնօր, ներս մտաւ օրիորդին կաթը բերելով։

Արդէն իսկ փոքր աղջիկը անպարկշիռ ձեռքը կ'երկարէր դէպ ի սրուա՛ը, ձիւնաթոյր հեզուկով լցուած։ Բայց Լէնօր կեցուց սենեկապանուհին, ըսելով.

—Մանօն քիզի յանձնեց այս ծծակը։

—Ո՛չ, տիկին, Մանօն զբաղած է. ես լեցուցի ծծակը, բայց տիկինը կրնայ վստահ ըլլալ։ Արուաքն ու քաղաքէն շատ մաքուր էին։

—Լա՛ւ, հասկցայ, ըսաւ Լէնօր, սենեկապանուհին ձեռքէն առնելով կաթին սրուակը։ Ես իսկ ձեռքովս օրիորդ Տիանին պիտի խմցնեմ կաթը, բայց Մանօնի ըսէք որ իրեն պէտք ունիմ...

Սենեկապանուհին անդրդելի ժպիտ մը զսպեց և հեռացաւ մրմնջելով.

—Ամ, նոնոյիկը արթնցներ է, ըսաւ Մանօն ուրախութեամբ, տիրոջը փոքր աղջիկը գրկելով։

—Հապա նախաճաշը։ Դրաւ կը բռնեմ որ կաթը չէ խմած տակաւին։

—Ո՛չ, պատասխանեց Լէնօր։ Սենեկապանուհին կաթի սրուակը բերաւ, բայց չեմ ուզեր Տիանի խմցնել անկէ։ Այդ աղջիկը հոգածու չէ... քու վրադ միայն վստահութիւն ունիմ, բարի Մանօնս... այս փոքրիկ էակները այնքան տկարոտ են որ։

—Իրաւունք ունիք, տիկին, ո՛րքան զգուշութիւն ընէք, տեղն է. բայց չեմ գիտեր ի՞նչու այդ աղջիկը կ'ուզէ անպատճառ ինք պատրաստել պզտիկին կաթը։

Եթէ երբեք Լէնօրի հարցուէր այդ մասին, մանկամարդ կինը չպիտի կրնար ճշդիւ ըսել թէ ի՞նչ շարժառիթ ունէր իր աղջիկան չսալու սենեկապանուհիին կողմէ բերուած կաթը։ Բայց այդ առտու հեղնական սուր ծիծաղ մը նշմարած էր սենեկապանուհիին շրթունքներուն վրայ, որով բնազդական վախ մը ունեցած էր զաւակին նկատմամբ։

Աւաղ, Լէնօր միայն այդ անակնկալը չէ որ պիտի ունենար այդօր...

Մինչ իր փոքրիկ Տիանին արգուազարդողը զբաղած էր ու պզտիկին կարճ եւ գեղուն մազերը վեր կ'առնէր, ծիծաղաշարժ փնջիկ մը ձեւացնելով, Մանօն ներս մտաւ բոլորովին ուժգնուած։

—Ամ, տիկին Լէնօր, տիկին Լէնօր։

—Ի՞նչ, ի՞նչ կայ, ազնիւ Մանօնս։

—Ի՞նչ դժբախտութիւն, կը հեծէր պառաւ սպասուհին... Ի՞նչ դժբախտութիւն. պարոն Ռօմէն ի՞նչ պիտի ըսէ։

—Բայց եղածը ի՞նչ է...

Սէրիսալի նոսկինն սոսնուն իր ամբողջ մարմնով կը դողար ու ակռաները կը կափկափէին ուժգնօրէն։ Լէնօր սկսաւ մտատանջութիւն զգալ։ Իր աղօրիկ Տիանը գորգին վրայ դրաւ և անձնուէր սպասուհիին մօտեցաւ։

—Օ՜ն, Մանօն, հանգարտէ՛ և պատմէ եղելութիւնը... Բայց դէշ վիճակի մէջ կը գտնուի... ուրիշն ծանրակշիռ բան մըն է եղածը։

Արդարեւ, Մանօն, դանդաչիտ, թիկնաթոռի մը մէջ ինկաւ, գունատ դէմքը գլորելով լաց գոչն մեռաքէ օթոցներուն վրայ։

Մինչ Լէնօր կը փութար զանգակ հնչեցնել, օգնութիւն խնդրելու համար, նիհար դէմքով սենեկապանուհին ներս մտաւ, որուն համար կը կասկածէր թէ Վիլլանտրի մարգիզին մեղադիկ է։

Լէնօր, հակառակ իր զգացած խորշէնքին, սա հարցումը ուղղեց սենեկապանուհիին։

—Ցաւի, զղեակին մէջ արտասովոր բան մը պատահած է միթէ։ Մանօն բոլորովին այլայլած և նուազուն վիճակի մէջ կը գտնուի, որով չկրցաւ բացատրել իր մեծ յուզման պատճառը...

—Ամ, տիկինը տեղեկութիւն չունի՞, յարեց սենեկապանուհին սմսեղուկ դէմքով մը։ Սատանա, այս գիշեր զարմանալի բաներ պատահած են զղեակին մէջ... անպիսի բաներ...

—Վերջապէս, պիտի խօսիս, գոչեց Լէնօր, դուզիլով սենեկապանուհիին և մատանջութենէն անհամբեր դարձած։

—Տիկինը կ'ուզէ գիտնալ... չա՛ս լաւ, Պ. տր Նարժաք մեռած է։

—Մեռա՞ծ, գոչեց Ռօմէնի կինը։

—Այո՛, իր մահճակալին մէջ սպանուած գտած են ու արիւնաթաթաւ։

—Ամ, սոսկալի բան է, մրմնջեց Լէնօր։ Հոս, զղեակին մէջ սպանուա՞ծ... որո՞ւ կողմէ, Աստուած իմ։

Սենեկապանուհին թուռթիդ չեչտով մը պատասխանեց.

(Շարունակելի)